حکومەتەکی بیست ئەمپێری … کامەران چروستانی

حەزرەتی نالی ئەفەرموێت: بۆ بەرگییە عیلەت کە هەتیو مەیلی هەتاوە.

لەگەڵ ڕووداوەکانی هەرێمی کوردستاندا هەموو ڕۆژێک زیاتر دڵنیا دەبمەوە, کە سەرجەم قەیران و کێشەکانی ئێستای کوردستان لە ساڵی (١٩٩١)ەوە دەستیان پێ کردووە نەک ئەنجامی ڕووداوەکانی دوو سێ ساڵەی ڕابردوو بن. بێگومان هەڵەی دەسەڵاتداران لە بەڕێوەبردنی کۆمەڵگای کوردی لەلایەن یەکێتی نیشتمانی و پارتی دیموکرات و سەرجەم ئەو سەرکردانەی ئێستای گۆڕان و حیزبەکانی دیکەش, کە لە ڕابردوودا لە بەرەیەکی دیکە بوون و کە لە گەمە سیاسیی و بڕیارە گەورەکاندا بەشدار بوون هۆکارن بۆ ئەوەی تاکی کورد لە ئێستادا ژیانی ڕۆژانەی لەناو کۆمەڵێک قەیران و گرفتدا بەسەر بەرێت.

پارێزگای سلێمانی بڕیاری ئەوەی داوە بە هەر ماڵێک تەنها بڕی بیست ئەمپێر کارەبا دابین بکات. هەر ئەم بڕیارەش بوو شیعرەکەی حەزرەتی نالی بەبیرم هێنایەوە, کە هۆکاری کێشەی چارەسەرنەکراوی کارەبا حکومەتی خۆجێی سلێمانی ناچار کرد بۆ ئەوەی ئەم بڕیارە بدات. بەڵام ئەم بڕیارە چ پەیوەندییەکی هەیە بە مێژووی بیست و پێنج ساڵەی دەسەڵاتی کوردییەوە؟

گەورەکردنی نائاسایی شارەکان و هاندانی کۆچکردن لە دێوە بۆ شار لە ماوەی ئەم بیست و پێنج ساڵەدا بەبێ ئەوەی بیر لە سیستمی خزمەتگوزاری هاووڵاتیان بکرێتەوە و پلانی “زانستی و واقیعی” بۆ ئەو خزمەتگوزارییانە دابڕێژرێت، جگە لەوەش توێژینەوە بۆ توانا و سنوورە ئابوورییەکانی ئەم شارانە ئەنجام بدرێت هۆکارێکی ڕاستەوخۆ بوون بۆ ئەوەی هاووڵاتی و حکومەت لە ئێستادا بکەونە ناو گێژاوێکی قەیرانی فرەلایەنەوە, کە قەیرانی کارەبا تەنها یەکێکیانە. خۆ ئەگەر ئەم هەڵە گەورەیە ئەنجام نەدرایە هەروەک چۆن دامەزراندنی نزیکەی ملیۆن و نیوێک لە کۆی کەمتر لە پێنج ملیۆن دانیشتوانی هەرێم، ئەگەر حکومەتی کوردی هەمان ڕەوتی کۆمەڵگا پێشکەوتووەکانی بگرتایەتە بەر بۆ هاندانی کۆمەڵگا بۆ نیشتەجێبوون لە دێهات و شارۆچکەکان لەوانەیە هۆکارێک بوونایە بۆ ئەوەی دەسەڵاتی کوردی

بیتوانیایە بە میکانیزمەکی جیاواز کێشەی کارەبایان چارەسەر بکردایە بە ڕەچاوکردنی کەمیی ژمارەی دانیشتووانی دێهات و شارۆچکەکان.

هاوکات ئەم بڕیارە گەلێک پرسیار بەدوای خۆیدا دەهێنێت:

• ئایا پلانی درێژخایەنی حکومەتی کوردی چییە بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە؟ ئایا بڕیارەکی وەها نیشانەیەک نییە بۆ ئەوەی کە حکومەتی کوردی لە ئایندەیەکی کورتدا بیرەکەی چارەسەرکردنی کێشەی کارەبای نییە و هەرێمی کوردستان دەبێت بەردەوام بێت لەناو چەندین هەزار موەلیدەی کارەبادا بمینێتەوە؟
• پاش پاشەکەوتکردنی موچەی فەرمانبەران ئایا دەسەڵاتی کوردی گەیشتە ئەو ئاستەی کارەباشمان بۆ پاشەکەوت بکات, لە کاتێکدا هەردوو پارێزگای هەولێر و دهۆک هەمان پلان لە بەرنامەیاندایە؟
• ئایا خانووی بەرپرس و خاوەندەکانی دەسەڵاتی کوردیش هەمان بڕیار دەیانگرێتەوە یاخود تەنها بۆ ڕەش و ڕووتەکەی کۆمەڵگایە؟
• ئایا ئەم بڕیارە دەستپێکێک نییە بۆ گەڕانەوەی سۆپای نەوت و غاز, عەلادین و بگرە زۆپای دار و نەوتیش؟
• ئایا بیر لەوە کراوەتەوە ئەم بڕیارە چەند کێشەی کۆمەڵایەتی بەدوای خۆیدا دەهێنێت؟

لە هەمووی سەرنجڕاکێشتر بریتییە لە جێبەجێکردنی ئەم بەرنامەیە:
لە ڕێگەی کۆمپانیایەکی کەرتی تایبەتەوە, هەرچەندە بەڕێوەبەرایەتی کارەبا خۆی خاوەنی هەزاران کارمەندی هونەری و ئەندازیار وپسپۆڕە بە پاساوی ئەوەی، کە بەهۆی نەبوونی موچە گەلێک لە کارمەندەکان کار ناکەن، بەڵام خۆ دەتوانن ئەو پارەیەی بۆ بەجێهێنانی ئەم پرۆژەیە ت بە کۆمپانیا تایبەتییەکە تەرخان دەکرێت، بدرێت بە موچە و پاداشت بە موچەخۆرانی بەڕێوەبەرایەتیی کارەبای شارەکان.

بە هەر حاڵ یاریزانە سەرەکییەکانی بەڕێوەبردنی کۆمەڵگای کوردی لە ساڵی ١٩٩١ هەتا ئێستا هەمان یاریزانن, ئەگەر باس لە بار و دۆخی پێش ساڵی ٢٠٠٣ نەکەین، ئەوا حکومەتە کوردییەکانی پاش ساڵی ٢٠٠٥ جگە لە شکستهێنان شتێکی وەهایان بۆ کورد نەهێناوە, ئەگەر (زانستییانە) لە بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا و پلانەکان بکۆڵینەوە، بەڵام کێشەکە لەوەدایە پێتە سەرەکییەکانی هەموو حکومەتە یەک لە دوایەکەکانی کوردستان لەناو چوارچێوەی چەند کەسایەتییەکدا سنووردار کراون. هەر ئەمەش هۆکارە بۆ ئەوەی سەرباری گۆڕینی حکومەتەکان بەڵام کۆمەڵگا هەر هەندەی ٢٠ ئەمپێرەکە خزمەتی لە

حکومەتەوە پێ گەیشتبێت.
هەموو ئەو بارودۆخە نەگونجاوەی، کە هەنووکە کۆمەڵگای کوردی تیایدا دەژی هەڵکارێکە بۆ ئەوەی کە سەرکردەکانی کورد بوارێک ببەخشن بۆ ئەوەی هزرێکی نوێ بۆ بیرۆکەیەکی نوێوە شکست و قەیرانەکانی دەسەڵاتدارانی ئێستا چارەسەر بکات.

تورکیا و سوریا و کوردەکان .. خوێندنەوەی دیمەنێکی شێواو … لە عەرەبیەوە/ هاوکار ڕەفیق ڕەحمان

هەر لە دەستپێکی شۆڕشی سوریاوە، سەرزەمینی شام بووە مەیدانێکی مەزن، بۆ جەنگی بەوەکالەتی نێوان هێزە هەرێمیەکان، بە جۆرێك هەریەکەیان لە هەوڵداندا بوون بۆ وەگیرخستنی بەرژەوەندیەکانیان، لە ڕێگەی پاڵپشتی و هاریکاری دەستە و لایەنە ناکۆکەکان.
هەڵوێستی تورکیا لە بەرامبەر شۆڕشی سوریا لە سەرەتادا
هەر لەیەکەم ڕۆژەوە هەڵوێستی تورکیا ڕوونبووە بۆ شۆڕش و پاڵپشتی داخوازی و ویستی گەلی سوریا بووە، بۆ ڕزگاربوونیان لە زۆرداری و ستەمی تایفەگەری، کە سیمای ڕەفتاری ڕژێم بووە بۆ چەندان ساڵ.
تورکیا تەنیا بە داواکردنی ڕۆیشتنی ڕژێمی ئەسەدەوە نەوەستاوە، کە لە هەموو بۆنەیەکدا ئەم خواستەی دەخستەڕوو، بەڵکو زیاتر و فراوانتر لەمەش بە شێوەیەکی بەردەوام هەستاوە بە پێشکەشکردنی هەموو پاڵپشتیەکی ڕامیاریی و سەربازی بۆ یارمەتیدانی ئۆپۆزسیۆنی چەکدار و لایەنگرانی، بەمەبەستی بەرەنگاربوونەوەی سوپا و ڕژێمەکەی ئەسەد.

پەیوەندی تورکیا لەگەڵ ئیسلامی عەرەبەکان

تورکیا ئەو دەوڵەتەیە کە ئیسلامییە عەرەبەکان وەك دەوڵەتێکی خاوەن مەرجەعیەتی ئیسلامی پۆلێن دەکات، ئیخوانەکان وەك بەشێك لە ڕێکخراوێکی نێودەوڵەتی دادەنێت، بەم شێوەیە بۆ تورکیا ئاسایی و

سروشتی بوو کە مەیلی بەلای پشتگیریکردنی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامیدا ڕۆیشت، وە ئەوە دەرکەوت لە پاڵپشتیکردنی بۆ سوپای ئازاد، کە ئیخوانموسلیمین زاڵبوون بە سەریدا و کۆنترۆڵیان کردبوو.
سەرەرای ئەو پشتگیرییە گەورەیییەی (سوپای ئازاد) کە لە لایەن تورکیاوە دەکرا، بەڵام بە لاوازی مایەوە لە هێنانەدی سەرکەوتنێکی هەستپێکراو "بەرجەستە"، لە گۆڕەپانی سوریادا، لە کاتێکدا "داعش و بەرەی نوسرە"، بە زاڵدەستی و کۆنتڕۆڵکردنی گۆڕەپانەکە مانەوە، لەسەر ئەم دیمەن و پاڵپشتیەی ئۆپۆزسیۆنی چەکداری ئیسلامی" سوپای ئازاد" لە لایەن تورکیاوە، هێزە نێودەوڵەتیەکان ئەنقەرە، بە پشتگیریکردنی ئەو دەستە و گروپە تۆمەتبار دەکەن.

11-11-2016 ڕۆژێکی ئاسایی نەبوو

بەرواری 11ئۆکتۆبەری 2015، ڕۆژێکی ئاسایی نەبوو لە مێژووی ململانێی سوریادا، چونکە لەم بەروارەدا هێزێکی تازە لە دایکبوو، کە توانی هەڵوێستی نێودەوڵەتی و بە تایبەتیش هەڵوێستی (تورکیا) لەمەڕ بارودۆخی سوریا بگۆڕێت.
کە ئەو ڕۆژەش بریتیبوو لە ڕاگەیاندن و دامەزراندنی "هێزەکانی سوریای دیموکرات"، کە باڵێکی سەربازییە بۆ نەتەوەی کورد، سەرەڕای ئەوەی چەندین پێکهاتەی جیاوازی وەك (سوری، عەرەب، سریانی و تورکمانی) لە هەناوی خۆیدا کۆدەکاتەوە.
قەبارە و توانای هێزەکانی سوریای دیموکرات
هێزەکانی سوریای دیموکرات لە ماوەی چەند مانگێکی کەمدا، زیاتر لە (27) لیوای سەربازی و باڵی چەکداری گرتەخۆی، ئەمەش ژمارەیەکی قورس و زەحمەت بوو بۆ هاوکێشەی سوریا، دوای ئەوەی چووە پاڵ هاوپەیمانێتی نێودەوڵەتی دژی داعش، ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاش پاڵپشتیەکی گەورەی لێکرد، سەرباری ئەوەی سەربازە ڕۆژئاواییەکان بۆ شێوەیەکی تایبەت مەشقیان پێکردن، بەم چەشنە توانیان سەرکەوتنی گەورە بەدەستبهێنن لە ڕووبەڕووبوونەوەی تیرۆردا، هەر ئەمەش وایکرد سەرکەوتنی بەرچاو بەدەستبهێنیت، لە ڕزگارکردنی چەندین شاری سوریا لەژێر دەستی ڕێکخراوی داعش، کە دیاریترینیان (کۆبانێ "عین عرب" و منبج) بوون.

هەوڵەکانی تورکیا بۆ دژایەتی کردنی کوردانی سوریا

لە دوای زیادبوونی ڕۆڵ و پێگەی کورد لە سوریا و لە لایەکی تریشەوە بەردەوامی سەرکەوتنە سەربازییەکانی "هێزەکانی سوریای دیموکرات"، ترسی هێزە هەرێمیەکانی ورژاند لە سەروو هەمووشیانەوە تورکیا، هەر

بۆیە تورکیا لە سەرەتاوە کەوتە تۆمەتبارکردنی کوردەکان، بە تایبەتی لە دوای ڕزگارکردنی منبیج، ڕایگەیاند کە کوردەکان هەوڵیانداوە واقیعێکی نوێی دیموگرافی بسەپێنن لەم شارەدا، بەم مەبەستەش بەزۆر دانیشتووە عەرەبەکانیان ناچار بە کۆچکردن کردووە، بەڵام سەرکردایەتی کوردی بەردەوام بێمەنەتی و بێتاوانی خۆی ڕادەگەیەنێت و ئامادەیی خۆیشی پیشانداوە بۆ قبوڵکردنی لیژنەی لێکۆڵینەوە لە تۆمەتەکان.
هەروەکو چۆن تورکیا هەوڵیداوە بۆ تەقاندنەوە و لەباربردنی ماڵی کوردی، لە ناوەوە پەیوەندییەکانی لەگەڵ (مەسعود بارزانی)پتەوکرد، هەروەها کەوتە پشتگیریکردنی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردی، دژ بە پارتی یەکێتی کوردستانی (PYD).

تورکیا و گەڕانەوە بۆ ئامێزی ڕووسیا

دوای کودەتا شکستخواردووەکەی تورکیا، ئەردۆگان کەسی نەدۆزیەوە کە هاوسۆزی بۆی هەبێت، بێجگە لە "ورچی ڕوسی- الدب الروسی" کە مەبەست لێی "پوتین"ە، لە هەمان کاتدا دەوڵەتە ئەوروپیەکان کەوتنە ئاراستەکردنی ڕەخنە و ئاگاردارکردنەوەی ئەردۆگان لە سیاسەتە تۆڵەستێنەکانی، بەرامبەر بە کودەتاچیەکان، ئەمەش دەزگاکانی ڕاگەیاندنی تورکیای هاندا بۆ ئاماژەدان و لێدواندان بە تێوەگلانی "واشنتۆن – ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا" و هێزە خۆرئاواییەکان بە پاڵپشتیکردنی کودەتا.
هەڵوێستی ڕوسیا بەرامبەر کوداتاکە، بەستەڵەکی نێوان ئەنقەرە و مۆسکۆی تواندەوە و یوو بە پاڵنەری ئەردۆگان بۆ ئەوەی خۆی ببینێتەوە لە ئامێزی "ورچی ڕووسی – پوتین"، کە ئەمەش بووە پشتگوێخستن و فەرامۆشکردنی هەموو ئەو ناکۆکی و هەڕەشە بەرامبەرییانە، کە نێوان هەر دوو وڵاتدا بوونی هەبوو، کە بە هۆی خستنەخوارەوەی فڕۆکەیەکی ڕووسی لە لایەن تورکیاوە لە سنوری سوریادا ڕوویدا.
نزیکبوونەوەی تورکیا و ڕوسیا کاریگەری گەورەی لە سەر دۆخی سوریا هەیە، بەوپێیەی مۆسکۆ بە یاریکەرێکی بەهێز دادەنرێت لە ڕووداوەکانی سوریادا، کە خاوەنی پەیوەندیی و دەستڕۆیشتوویيە لە سەر ڕژێمی سوریا و ئۆپۆزسیۆن بە تەواوی ئاراستە جیاوازەکانیەوە.

کاریگەرییەکانی حەسەکە لەسەر گۆڕینی هەڵوێستی تورکیا

دوای چەند کاتژمێرێکی کەم لە کۆبوونەوەی پوتین لە گەڵ ئەردۆگان و ڕاگەیاندنی لوتکەی ڕووسی و تورکی وئێرانی، ڕووبەڕووبوونەوە لە

شاری "حەسەکە" لە نێوان سوپای ڕژێم و هێزە کوردییەکان ڕوویدا، سەرەڕای هەبوونی ئەوەی وەسف دەکرێت بە " ئاشتی سارد" لە نێوان ئەو دوو لایەنە و ڕێککەوتنێکی ڕانەگەیەنراوی ڕژێمی سوریا بە ڕێگەپێدان بە دروستکردنی هەرێمێکی کوردی لە باکوری سوریا، بە شێوەی حوکمی زاتی (خۆبەڕێوەبەری لە ڕۆژئاوا).

ئەم ڕووبەڕووبوونەوانەی "حەسەکە" پاڵنەرێکبوون بۆ گۆڕانکاری لە هەڵوێستی تورکیا و ملکەچبوونی بۆ ڕووئیا و ستراتیژی ڕوسیا بۆ چارەسەرکردی قەیرانی سوریا، لەبەر ئەوە پشتگیری مانەوەی بەشار ئەسەدی کرد لە سەرۆکایەتی ڕژێمدا ، ئەمەش بە ڕوونی بەدیار کەوت لە لێدوانەکانی "یەڵدریم – سەرۆك وەزیرانی تورکیا"، کە بۆ یەکەمجار وایدانا کە بەشار ئەسەد کێشە نیە و بەشێکە لە چارەسەر، کە ئەمەش پێچەوانەی ڕوئیای تورکیابوو لە کاتی بەرپابوونی شۆڕشی سوریا لە ساڵی (2011)دا.

بەم پێیە ڕژێمی تورکیا هەندێك لە ئەندامەکانی ئۆپۆزسیۆن و لایەنگرانی لە حەلەب کشاندەوە و گواستنیەوە بۆ شاری جرابلس لە سەر سنوری سوریا و تورکیا، وەك دەستپێکێك بۆ ڕزگاربوونیان لە (داعش).

سەرکەوتنی هێزە کوردییەکان و دەرکردنی ڕژێمی سوریا لە حەسەکە و کۆنترۆڵکردنەوەی، بووە هاندەرێك بۆ تورکیا بۆ دەستوەردان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ لە باکوری سوریا و جوڵەپێکردنی پرۆسەیەکی سەربازی ئەوەی ناسرابە (قەلغانی فورات)، لە پێناو ڕووبەڕووبوونەوەی مەترسیەکانی داعش و ڕێکخستنەکانی چەکدارە کوردەکان، ئەوەی کە تورکیا بە ڕێکخستنی تیرۆریستی ناویان دەهێنێت، "بە پێی ڕاگەیاندراوێکی تورکیا".

تورکیا ناتوانێت دەستێوەردانی ڕاستەوخۆ بکات

بەدڵنیاییەوە تورکیا ناتوانێت هەڵبستێت بە هەنگاوی دەستوەردانی سەربازی زەمینی لە سوریا، بە بێ هەماهەنگی لەگەڵ ڕژێمی سوریا و بەرپرسانی فەرمی مۆسکۆ و تاران، مەبەست و تێڕوانینی دیمەشق بە ئیدانەکردنی ئەو هەنگاوەی تورکیا، تەنیا یەك لێکدانەوە لە خۆدەگرێت، کە ئەویش بریتیە لە ڕێکەوتنێکی ڕوون و ئاشکرا کە بۆ ئەو مەبەستە دەبێت لە نێوان هەردوو لاینەکەدا بکرێت.

بەم پێیە دەستوەردانی سوپای تورکیا لە سوریادا، سەرکەشیەکی ناڕێکخراو وناپەسەندی ئەردۆگانە، کە ئەمەش دەرئەنجامێکی قورسە بۆ سوپای تورکیا، ئەمە لە کاتێکدا هەتا ئێستا شۆکی (15)ی تەمووزی بەسەرەوە ماوە.

کوردەکان و کاریگەریان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ناوچەکە

پێویسته ڕەچاوی ئەوە بکرێت کە کۆتایی پێهێنانی “پارتی یەکێتی کوردستانی – PYD” لە باکوری سوریادا، کارێکی ئەوەندە ئاسان نیە کە ئەردۆگان پێشبینی بۆ کردووە، ئەمە لە کاتێکدا دەوڵەتی تورکیا نزیکەی (30)ساڵە شکستیخواردووە لە کۆتایپێهێنانی “پارتی کرێکارانی کوردستان –PKK”.

دەکرێت ئەو بیانوویەی تورکیا قبوڵکراوبیت، لە ترسی دەستڕۆیشتوویی کورد و خەونی دروستکردنی دەوڵەت بەڵام پرسیار ئەوەیە تورکیا چۆن پشتگیری “حکومی زاتی – خۆبەڕێوەبەری” کوردەکانی عێراق کرد و بەڵام دژ دەوەستێتەوە لەگەڵ ویستی کوردەکانی سوریا لە هێنانەدی ئەم خەونەیاندا ؟!

لەو باوەڕەدام کە فکرەی کۆتاییپێهێنانی کوردەکان، لە بەدیهێنانی خەونەکەیاندا، وەك ئەوەی لە (سایکس بیکۆ)دا ڕوویدا قابیلی دووبارە بوونەوە نیە، ئەمە دوای ئەوەی کورد لەو بەندکدنە گەورەییەی هاتەدەرەوە و پەیبرد بە هێزی خۆی، هەروەها بووەخاوەنی دانپیانانی نێودەوڵەتی،، بەدەر لەوە یەکەمین هەنگاوی سەقامگیربوونی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بە ندە بە دانپێدانانی مافی کورد بە پێی ستراتیژییەك کە ڕەچاوی سروشت و ناوچە و بارودۆخ و تایبەتمەندی و مافە مێژوویەکانی بکات.

نوسینی/ محسن عوچ اللە – گرنگیدان بە کاروباری جیهان و قەیرانەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و دۆسیەی کورد و ئیسلامی سیاسی و جیهادی.

سەرچاوە/ زەمانی تورکی
/http://www.zamanarabic.com/category/recent

حکومەتی هەریمی کوردستان خراپترین نمونەی حکومڕانی

کردنه … جەزا ئەحمەد فارس

حکومەتی هەرێمی کوردستان بەدرێژی هەموو قۆناغەکانی مێژووی سیاسیی لە باشوری کوردستان خراپترین نمونەی حکومڕانی پێشکەش کردووە.
پێویستە خەڵکی لەوە تێبگات تەنها ئەم کابینەی حکومەتی هەرێمی کوردستان کابینەیەکی شکستخواردوو نیە بەڵکو کابینەکانی پێشوتریش بەپێی هەموو پێورەکان خراپترین جۆری فەرمانڕەوایەتیان پێشکەشکردووە.
سیاسەتە کانی ئەم کابینەیە درێژکراوەی سیاسەتەکانی کابینەکانی ترە و ئەو قەیرانانەی کە ئەمرۆ هەن و گوزەرانی هاوڵاتیان تێك داوە دەرئەنجامی ئەو هەڵە گەورانەن کە لە کابینەکانی تر ئەنجامدراون.
هەندێك لەم قەیرانانە بە بەرنامە دروست کراون بۆ ئەوەی کە هاووڵاتیان سەرقاڵ بن بەو قەیرانانەو دزی و گەندەڵیەکانی بەر پرسانیان بیر بچێتەوە.
لەماوەی رابردوودا کاربەدەستانی ئەم هەرێمە لە بری ئەوەی سیاسەتێکی دروست بکەن بە ئاراستەی خزمەت کردنی خەڵکی هەرێمی کوردستان و بەرەو پێش بردنی ئەم هەرێمە بە بەردەوامی لە ململانێدا بوون بۆ ئەوەی کە بتوانن زۆر ترین داهات بە دەست بیە نن لە داهاتی گشتی کە موڵکی هەموو خەڵکی هەریمی کوردستانە.

پێویستە خەڵکی هەرێمی کوردستان لەوە تێبگات نابێت چاوەڕێی باش بوونی بارودۆخی هەرێمی کوردستان بکەن لە بەر ئەوەی دەسەڵاتی سیاسی لەم هەرێمە مانەوەی بە ندە بە دروست کردی قەیران بۆ ئەوەی کە بتوانن درێژە بە فەرمانڕەوای خۆیان بدەن.
ئەوان بە دروست کردنی قەیرانەکان خەڵکی ناچار دەکەن کەبەبەردەوامی سەرقاڵ بن و نەیان پەرژێتە سەر ئەوەی کە بیر بکانەوە سەبارەت بە گەندەڵی و ئەو ناعەدالیەتیانەی کە ئەم دەسەڵاتە دروستی کردووە چونکە ئەوەی ئەم دەسەڵاتە بە خەڵکی هەرێمی کوردستانی کردووە و دەیکات بڕواناکەم لە هیچ شوێنێکی ئەم جیهانە بوونی هەبێت.
ئەم دەسەڵاتدارە گەندەڵانەی هەرێم بەبەردەوامی سوکایەتی بە کەرامەت و شەرەفی مرڤی کورد دەکەن و کار بۆ ئەوە دەکەن کە شکۆمان بشکێنن ئەمە لە کاتێکدایە کە فەرمانڕەوای دروست کار بۆ بەر ز کردنەوەی شکۆی هاونیشتیمانیەکانی دەکات بۆ ئەوەی لە سەر ئاستی جیهان تاکەکانی ڕێزی لێبگیرێت.

ناکرێت و نابێت چاوەڕێی باش بوونی باردۆخی هەرێمی کوردستان لەم پیاوە سیاسیە بچوکانە بکەین لەبەر ئەوەی هەر ئەم پیاوە سیاسیانە بوون شەڕی برا کوژیان بە خەڵکی کردو بە هەزاران گەنجیان کردە قوربانی و دواتر لەسەر مێزی گفتوگۆ ، ووڵاتە زلهێزەکان کۆیان کردنەوە.
ئەم دەسەڵاتە مێژوویەکی خراپی هەیە لە سوکایەتی کردن و بەتاکەکانی خۆی بۆیە ئایندەیەکی باش هەرگیز چاوەڕوانی ناکات.
هەمیشە هیوا خواز بووین کە دەستاو دەست کردنی کردنی دەسەڵات لەم هەرێمەی کە تیایدا دەژین بە شێوەیەکی ئاشتی خوازانەو دیموکراسانە بێت و دور بێت لە هەموو کارێکی توندو تیژی و نامرۆڤانە بەڵام بوونی هێزی چەکدار لە لایەن پارتە سیاسیەکانەوە ئەوە مان پێدەڵێت کە چارەنوسی ئەم هەرێمە لە سوریا و لیبیا باشتر نابێت .

ئەم پیاوە سیاسیە بچوکانەی کە ئێمە هەمانە وا باوشیان بە کورسیەکانیاندا کردووە کە بە ئاسانی دەست بەرداری نابن و لە وەمێژووە خوێناویەی کە هەیانە تێدەگەین کە ئەمان بەلایانەوە ئاسایە لولەی تفەنگەکانیان بکەنە هاوڵاتیانی خۆیان و شارەکانمان خڵتانی خوێن بکەن.
ئەم شێوازی دروست کردنەی قەیرانە کە سەرانی حکومەتی هەرێم پیادەی دەکەن بریتیە لە پیادەکردنی سیاسەت بە شێوەیەکی نائەخلاقی و نا بەرپرسانە وە پێویستە بە زووترین کات بوە ستێنرێن .
لەکۆتایدا پێم وایە باشترین ڕێگە بۆ وەستانی ئەم دەسەڵاتە دیکتاتۆرە گەندەڵە مرۆڤ کوژە ئەوە یە کە کوردەکانی ئەوروپا دەست بکەن بە درست کردنی گروپی فشاری گەورە گەورە بۆ ئەوەی ووڵاتە زلهێزەکان سنورێك بۆ ئەم کاربەدەستانە دابنێن ولەوە زیاتر سووکایەتی بە شەرەف و کەرامەتی مرۆڤی کورد نەکرێت و کارە چەوتەکانیان سنوردار بکرێن.

نەبوونی پیاوی دەوڵەت و

سەرکردەی مێژوویی لەناو کوردەکان … کاروان تەیب

لە سەدەی بیستەمدا هەرچەندە نەتەوەکان لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاست توانیان دەوڵەتی خۆیان دروستبکەن بەڵام کورد بەهۆکارگەلی جۆراوجۆر ئەو هەلی لەدەستخۆی دا، یەکێك لەوانەیش نەبوونی سەرکردەی مێژوویيە بەتایبەتی لە کوردستانی عیراق.

لە نیوەی دووەمی سەدەی بیستەمدا چەند سەرکردەیەکی سیاسیی دەرکەوتن، لەوانە دیارترینیان هەریەکە لە مستەفا بارزانی و جەلال تاڵەبانی و ئیبراهیم ئەحمەد بوون پاشانیش هەریەکە لە مەسعود بارزانی و نەوشیروان مستەفا و چەندینی تر. ئەمانە لە ساڵانی شەستەکانی ئەوەندەی سەرقاڵی دژایەتی کردنی یەکتر بوون ئەوەندە نەئەپەرژانە سەر خەباتکردن لە پێناو مافەکانی کەلی کورد. تا لە ساڵی 1975 بەتەواوی بەهۆی نەبوونی سەرکردەیەکی مێژوویيەوە کە سەرکردایەتی خەڵکی کوردستانی عیراق بکات “شوڕشی ئەیلول” کۆتایی پێهات. لەو رووەشەوە سیاسەتمەدارێکی وەك مەحمود عەسمان ئەڵێت:” سەلماندمان کە قیادەیەکی فاشلین بۆیە شۆڕشی ئەیلولمان کۆتایی پێهینا، ئەگەر نا خۆ ئەمانتوانی هیچ نەبێت تۆزێ تەقوتۆقێك بکەین.”

لەدوای دروسبونی یەکێتی و قیادە موئەقەتە- پارتی دوای نسکۆی شۆڕش- و چەند حیزبێکی تر لەدوای ساڵی 1975 ەوە، ئەو پارتە سیاسیيە چەکدارانە ئەوەندەی داردەستی ئێران و وڵاتانی ناوچەکە بوون و شەڕ و ململانێی یەکتریان ئەکرد ئەوەندە فریای ئەوە نەئەکەوتن خەبات لە دژی رژێمی بەعس لە عیراق بکەن. ئێران لە ماوەی شەڕی هەشت ساڵەی ئێران-عیراق هەموو حزب و رێکخراوە چەکدارییەکانی کوردستانی عیراقی خستەژێر دەسەڵاتی خۆیەوە بۆ مەرامەکانی خۆی بەکاریئەهێنان. دواتریش لەسەردەمی ئەنفالدا کە سەدام هۆکاری سەرەکی لە ئەنجامدانی”کۆتایی هێنان بوو بە بزووتنەوەی چەکداری کورد”، لەسەدا نەوەدی لادێکانی کوردستان رووخێنران و خەڵکەکەشیان ئەنفالکران و راگوێزران کە پشتوپەنای حزبە کوردییەکان بوون. لەمەیشدا ئەوەی ماڵی وێران بوو خەڵکی لادیکانی کوردستان بوون. چونکە رژێمی عیراق “تۆڵەی ئەوەی کردەوە کە هاوکاری بزوتنەوە چەکدارەییەکانی کوردیان کردوە”. لەم کاتەیشدا هەرچی سەرکردە و مەسئولی حیزبەکان بوون خۆیان قوتارکرد

و رۆشتنە دەرەوە و تا دوای ئەوەی خەڵکی کوردستان راپەڕینی کرد و حکومەتی عیراق بەتەواو لە کوردستان راماڵی، ئینجا هاتنەوە سنگی خۆیان دەرپەڕاند. هەربۆیە جارێکیان باسی مەزڵومییەتی کوردم بۆ مامۆستایەکی زانکۆم لە فەڕەنسا کرد، ئەویش لە وەڵامدا پێی وتم ئەگەر نەبوونایەتێ داردەستی وڵاتانی دراوسێ ئەوا لەو باوەڕەنیم جینۆساید بکرانایە بەوشێوەیە (کە مەبەستی ئەنفال و هەڵەبجەیە).” کاربەدەستانی کورد، دوای راپەرینیش ئەو ماڵوێرانییەیان بەسەر کوردا هێنا، هەر لە شەڕی ناوخۆ و تاڵانکردنی وڵات تا رۆژمان گەیشتە تاڵانکردنی سامانی ژێرزەوی: نەوت و گاز.

لەدوای 2003 جەلال تاڵەبانی رۆیشتەوە بەغدا و زیاتر خواستی ئەوە بوو پۆست لە بەغدا وەربگرێت. مەسعود بارزانیش لە هەرێمی کوردستان مایەوە. تاڵەبانی تا ئەوکاتەشی کە نەخۆشکەوت تەنها بۆ سەردان ئەگەڕایەوە کوردستان، چونکە سەرۆکی عیراق بوو، هەمیشە سەرقاڵی ئاشتکردنەوەی لایەنەعیراقییەکان بوو. هەرچی مەسعود بارزانیشە لە 2005 ەوە سەرۆکی هەرێمە، بەڵام زیاتر لەو ناوچەیە دەستڕۆیشتو و دەستکراوەیە کە پێی ئەڵێن زۆنی زەرد، ئەگەر نا بەپێی ئەزمون لەماوەی 11 ساڵی رابردودا بینیمان کە لەناوچەی سەوزو نیلی دەسەڵاتی نییە. ئەمەیش بۆ دوو هۆکار ئەگەڕێتەوە، یەکەم بارزانی ئەوەندەی هەڵسوکەوت وەك سەرۆکی حزبەکەی و بنەماڵەکەی ئەکات ئەوەندە کارناکات بۆ هەرێمێکی کوردستانی یەك ئیدارە، خۆیشی لەوە ئەچێت پێی باش بێت هەربۆیە هیچ دەسپێشخەریەکی جدی ناکات بۆ رێخستنەوەی ناو ماڵی کوردی لە ئێستادا کە ئەزموونی هەرێمی کوردستان لە داڕوخانی تەواوەتییە.

تاڵەبانی هەر زوو رۆیشتە بەغداد هەرگیز نەبوو بە پیاوی دەوڵەت و سەرکردەی مێژویی بۆ کورد. هەوڵەکانی هیچ بەرهەمێکی وایان نەبوو بۆ کوردستان تا کیانێکی سەربەخۆ دروست بکات و بەو شێوەیە ژیانی سیاسیی کۆتایی هات کە بینیمان. هەرچی نەوشیروان مستەفایشە بەهەما شێوەی تاڵەبانی و بارزانی نە پیاوی دەوڵەتەو نە سەرکردەی مێژوویی.

هەرچی مەسعود بارزانیشە تا ئێستا لەناوچەی ژێر دەسەڵاتی خۆی ماوەتەوە و لەوە زیاتر دەسەڵاتی گەشەی نەکردووە، هەموو روداوەکان ئەوە نیشان ئەدەن کە نەیتوانیوە ببێتە پیاوی دەوڵەت و ناشبێت بە سەرکردەی مێژوی چونکە ناتوانێت ئەو دەوڵەتە بۆ کورد دروستبکات کە هەمیشە ریکلامی بۆ ئەکات.

بەرای من هیچ کات کورد ناتوانێت دەوڵەت دروستبکات ئەگەر

سەرکردەیەکی مێژویی یان پیاوی دەوڵەتی وەك جۆرج واشنتن لە ئەمریکا، ئەتاتورك لە تورکیا نوێ، شارك دو گۆل لە فەڕەنسا، پسمارك لە ئەڵمانیا، عەبدولعەزیز ئال سعود لە سعودیای نەبێت. کەواتە دروستبونی دەوڵەت ئێستا لە کوردستانی عیراق تەنها قسەیەو هیچی تر. بەگشتی سیاسیەکان لە کوردستان سەرکردەی حیزبێك، بنەماڵەیەك یان گروپێکن. هیچ سەرکردەیەکمان نییە لە زاخۆوە تا خانەقین نفوزی هەبێت. لەم حاڵەتەیشدا دەوڵەتێك دروست نابێت ناوی کوردستان بێت. هەمیشە سورم لەسەر ئەوەی کە بڵێم ئەگەر لە دوای جەنگی یەکەمی جیهانەوە دەوڵەتی کوردستان (کە ئەو کاتەیش هەربەهۆی نەبوونی سەرکردەی مێژوویەوە دروستنەبوو) دروستبکرایە ئێستاهەر کوردەکان خۆیان کردبوویان بە چەندین پارچەوە.

Karwantayib@gmail.com

مێژووی ڕەوتی ئیسلامی لە کوردستاندا ژیلوان … شۆڕش محمدصاڵح

لەهەرێمی کوردستانی عێراقدا چەندین تەوژم و پارتی ئیسلامی بوونیان هەیە، وێڕای چەندین خەسڵەتی هاوبەش لە نێوان ئەو تەوژم و پارتانەدا،هاوکات هەریەکەیان خاوەن تایبەتمەندی دیدو بۆچون و بیروڕاو تێڕوانینی جیاواز بە خۆیانن، هەریەك لەو پارتانە لەماوەی چەند ساڵێ ڕابردوودا بە شێك بوون لە ڕەوشی سیاسی لە هەرێمی کوردستان شان بە شانی پارتە عەلمانی نەتەوەییەکان تێکۆشان و لە سەنگەری خەباتدا بوون بێگومان ئامادەی و بوونی ڕەوتی ئیسلامی تایبەت نیە بە گۆڕەپانی سیاسی کوردستانن بەڵکو ئەو دیادەیە کۆمەڵگا ئیسلامیەکانی تێپەڕاندووەو تەواوی جیهانی گرتۆتەوە.
بەڵام مێژووی دەرکەوتنی یەکەمین ڕەوتی ئیسلامی سیاسی دەگەڕێتەوە بۆ دوا بەدوای نەفی کردنی (شێخ مەحمودی حەفید) بۆ هندستان لەلایەن ئینگلیزەکانەوە، هاوکات حزبێك دروست بوو بەناوی (حیزبی ئیسلامی کورد) هەرچەندە ئەم حیزبە لە ڕواڵەت و ناوەڕۆکدا لە پارتە

ئیسلامییەکانی ئەو سەردەمە تەواو جیاوازبوو. تەنها لەڕوانگەی ئیسلام بوونی نەتەوەی کوردەوە بووە، کارکردنیان تەنها پەیوەست بوو بەدانانی چەندین کۆسپ و لەمپەر لە بەردەم ئینگلیزەکان بە مەبەستی دژایەتی ئینگلیزەکان دروست بوو لە سلێمانی داوایان دەکرد ئینگلیزەکان دەست نەخەنە کاروباری کوردەوە ، ئەندامە بەژدار بووەکانی ئەم پارتە ئیسلامییە بریتی بوو لە پیاوانی ئاینی و عەشایەری بوو هاوڕێیانی شێخ مەحمودو کۆمەڵێکە لە ئەفسەرەکوردەکانی سوپای عوسمانی لەوانە(عەباس مەحمود ئاغا،سەید عەبدوڵا سەید حەسەن ، سەید مەحمود موقتی، کەریم بەگ، فەتاح بەگی هەمەوەند،ئەحمەد بەگی سەعید بەگ ،ئەحمەد تەقین تاهیر ئەفەندی، ئەمین ئەفەندی)

ئەگەر بەوردیش باس لە دروست بوون و سەرهەڵدان و ڕەوتی ئیسلامی بکەین لە کوردستان ، دەبێت بگەڕێینەوە بۆ سەرەتای دروست بوونی ڕەوتی ئیسلامی لە عێراقدا،بەبەڵگەی ئەوەی ڕەوتی ئیسلامی لە عێراقەوە گواسترایەوە بۆ کوردستان، ئاشکرایە سەرەتا و دەست پێکردنی کاری ئیسلامی سیاسی دەگەڕێتەوە بۆ دامەزراندنی کۆمەڵەی (ئیخوان مسلیمین)لە ساڵی 1928 لە سەر دەستی شێخ (حەسەن بەننا) لە سەرەتای چلەکانیشە بەنناو هاوەڵەکانی لەهەوڵدا بوون پەیامەکەیان بگەیەننە تەواوی وڵاتانی ئیسلامی، ئەوەی پەیوەست بوو بە عێراق حەسەن بەننا لە ساڵێ 1943 هەریەك لە (حسێن کەمالە دین و محەمەد عەبدول حەمید ئەحمەد) ی ڕەوانەی عێراق کرد تاوەکو لقێکی (ئیخوان مسلیمین)دروست بکەن.

ئەگەر چی ئەو دوو نێردراوەی (ئیخوان مسلمین)بۆ ماوەی 4 ساڵ دەمێننەوەو زۆربەی شارەکانی عێراق دەگەڕێت و پەیوەندی بەزۆر کەسایەتیشەوە دەکەن، بەڵام هەوڵەکانیان بێئەنجام دەبێت و کەدەش گەڕێتەوە دەشڵێت:(عێراق جێگەو ڕێگەی بانگەوازی ئێمە نیەو ئەوێ، واتە عێراق ،بۆ ئەو کارەی ئێمە دەست نادات) دواتر (ئیخوان مسلیمین) لە ڕێگەی هەریەك لە محەمەد مەحمود سەواف و شێخ ئەمجەد زەهاوی و نزامەدین عبدالحمید) لە عێراق بانگەوازەکە دەگەیەنن و لەوێشەوە دەگوازرێتەوە بۆناو کوردستان.
ئەمەش لەکاتێکدا بوو کە عێراق لە ساڵێ 1939 کۆمەڵێك قوتابی ڕەوانەی (جامیعەی ئەزهەر)کرد بۆ خوێندن، محەمەد مەحمود سەواف یەکێك بوو لە کۆمەڵە قوتابیەو لەوێ بەبیری ئیخوان مسلیمین ئاشنا دەبێت .
بەڵام بەهۆی هەڵگیرسانی جەنگی دووەمی جیهانیەوە دەگەڕێتەوە بۆ

عێراق دوا گەڕانەوەشی بۆ موسڵ هەوڵدەدات بەهاوکاری (عەبدوالرحمان سەید محمودو عبدالرحمان مەحمود رەحیم)کە دووبازرگانی شارەکە بوون،لقێکی ئیخوان مسلیمین بکاتەوە بەڵام ئەم بیرۆکەش سەرناگرێت جارێکی تر لەساڵی 1943 محەمەد مەحمود سەواف لە سەر خەرجی مستەفا سابوون چی کە دەوڵەمەندێکی شاری موسڵ بوو دەچێتەوە بۆ میسر بۆ تەواوکردنی خوێندن دوای تەواوکردنی خوێندنیش لە ساڵی 1946 دەگەڕێتەوە عێراق و بانگەشە بۆ بیری ئیخوان دەکات دواتر لە 22ی ئابی 1946 دا (کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامی)دادەمەزرێنێت پاشان لە ساڵی 1949 لەگەڵ ئەحمەد زەهاوی(کۆمەڵەی برایانی ئیسلامی)دادەمەزرێنێت.

گواستنەوەی ڕەوتی ئیسلامی سیاسی بۆ کوردستان.

ئەو جاوبیکەوتنە بەردەوامانەی هەریەك لە محمد محمود سەواف و ئەمجەد زەهاوی بە زاناو رۆشنبیرانی کورد,لەوانە (مەلا سالح عبد الکریم ومەلا عوسمان عبد العزیز) لە شاری هەلەبجە,کە ئەو کات ناوبانگی دەرکردبوو لە زۆربەی خوێندنگا شەرعیەکان,بە تایبەتی خوێندنگای بریس و کانی ئاشقان و ئەو خوێندنگایانەش کە سەر بە مزگەتی باشاو شافحی بوون و ناوەندی دیراساتی ئیسلامی و بەیمانگای ئیسلامی و جەندەها خوێندنگای شەرعی لە بیارە و تەوێلە و ئەحمەد بۆنەوو عەبابەیلی و تریفەو نیرگزە جاروو خەربانی و سیروان و مزگەوتی کاك ئەحمەدی شێخ لە سلێمانی و خوێندنکای شەرعییە لە قەرەداخ ودێیەکانی گەرمیان و هەمەوەند,دەکریت بڵێین دۆخەکە لە بار بوو بۆ لە خۆگرتنی بیری ریخستن و جوڵانەوەی (کۆمەڵەی ئیخوان موسلمین)هەر یەك لە مەلا سالح و مەلا عوسمان وحاجی سلێمان وە جەند کەسانێکی تر کە بەیانی بیری ئیخوان موسلیمینیان کردەوە,بە مەش لە ساڵی 1954 دا ئیخوان موسلمین بە تایبەتی شانە حیزبیەکانی بنکەیەکی بۆ دروست بوو لە کوردستانی عیراق و مەلا عوسمان عبد العزیز دەبێتە بەر بەربرسی ئیخوان موسلمین لە هەلەبجە.

مەلا عوسمان بەهۆی دژایەتی کردنی توندو تیژانەی بۆ بیرو باوەڕی کۆمۆنیزم لە ساڵی 1959 دور دەخرێتەوە بۆ ناسریەوە کاتێك ئیخوانەکانی عێراق لە ساڵی 1960 حزبی ئیسلامی عێراقیان دامەزراند مەلا عوسمان لە ناسریەوە دەچێت بۆ بەغداد بۆ بەژداری کردن لەو دامەزراندنە و بەناوی ئیخوانەکانی سلێمانی و هەڵەبجە راستر بڵێن کوردستان ووتارێك پێشکەش دەکات.

ئەوەی جێگەی سەرنج و تێبینی ئێمە بێت، ئەوەیە ئیخوان موسلمین بەمەبەستی ووڵاتێکی وەك عێراق ودواتریش کوردستان دەست نیشان

دەکات.بەوپێیەی لە عێراق مەزهەبی شیعە زۆرینەن و مەزهەبی سونە کەمینەن، ویستویانە پێگەیان هەبێت بۆ دژایەتی شیعەکان لەلایەك، لە لایەکی تریشەوە عێراق خۆی وڵاتێکە پڕاو پڕلە قەیران و کێشەو ململانێ ناوخۆ ی و مەزهەبی نەتەوەییە، جیا لەوەش ئینگلیزەکان کە فەرمانڕەوای عێراق و کوردستانیان دەکرد هاودوژمنی خۆشیان بوون لە میسر تەنانەت لەهەندێك قۆناغدا وەك ئایدۆلۆژیایەك کاریان کردووە بۆ ڕەت کردنەوەی و دژایەتی کردنی بیری مارکسی و کۆمۆنیستەکان لەتەواوی جیهاندا هاوکات ئیخوان موسلیمین سودیان لەکەش و بارودۆخی پڕلەئاژاوەو ئاشوبی ناوخۆی عێراق وەر گرت.

وەك ئاشکرایە هیچ ئایدۆلۆجیایەك بۆ دژایەتیکردنی دەسەڵاتدار لە دۆخیکی هێمندا گەشە ناکات,چونکە هەمیشە جیگەی گومانی دەسەڵاتدار دەبن دواجاریش هەوڵی لەناوبردنیان و داخستنیان دەدات,هەر بۆیە شلۆقی و ناجیگیری سیاسی لە عیراقدا دەرفەتیکی باشی بۆ کارکردن و گەشەکردنی ئیخوان موسلمین رەخساندبوو هەر وەك دیاری کردنی کوردستانیش وەك بنکەیەکی ئیخوان موسلمین دیارە کۆمەڵێك مەبەستی لە پشتەوە بووە بە بۆجونی ئیمە سەرکردایەتی ئیخوانی جیهانی زیرەك و لێهاتوون ئەم ناوچەیە لەوانە.

لەلایەك لاوازی تاکی کورد و جەربەزەیی درندەیی ڕژێمە یەك لەدوایەکەکانی عیراق و لە لایەکی تر سادەیی خۆشباوەڕی تاکی کورد و هەروەها ئە جەوسانەوەو زووڵم زۆرەی بە درێژای مێژوو لەسەر دەستی ڕژێمەکانی عیراق بینویەتی,ئەمە وای لە تاکی کورد کردوە بەردەوام بەدوای ئاسۆیەکدا بگەڕێت,کە دەرگا داخراوەکانی بۆ بکاتەوە لە لایەك هەژاری بۆ دەرەتانی لە کۆڵ بکاتەوە لە لایەکی تریشەوە لەو جەوسانەوەی بەردەوام رزگاری بیت,لێرەشەوە بیری ئیخوان موسلمین بە دەروازەیە سەیرکراوە کە بە هۆیەوە خۆشیەتی و کامەرانی لێ دەبەخشیت و تا رادەیەك لە لای ڕژێمەی دەسەلاًتدار شەفاعەتیان بۆ دەکات

2-ئەگەر بە مێژووی کوردا بچینەوە ئەوەی تێبینی کراوە، زۆربەی دەسەڵاتە ناوخۆی و میرنیشینەکانیشی زیاتر بەرگێکی ئاینی بەبەردا کراوە تەنانەت دامەزرێنەرانیشی زۆربەیان کەسایەتی و پیاوی ئاینی بوون و باوەڕیان بەبنەماکانی ئیسلام بووە،هەروەها نمونەی زۆرێك لە ڕاپەڕین و جوڵانەوە و شۆڕشەکانیشی ڕێبەرو سەرکردەکانی پیاوی ئاینی بوون نمونەی(سەید تەها ،شێخ عەبدوڵای نەهری ،شێخ مەولانا خالیدی نەقشبەندی، شێخ قادری نودێ،شێخ سەعیدی پیران،شێخ مەحمود،شێخ عەبدوالسلام ، مەلا مستەفای بارزانی)بەوهۆیەشەوە هەم ئیخوان موسلیمین بەئاسانی فکرەی خۆیان بڵاوکردەوە هەم لەناو

کوردستانیشدا بەئاسانی پێشوازی لێکراو تا ڕادەیەك سەرکەوتوو بوون لەگەڵ ئەوەشدا یەکەمین ڕێکخستنی ئیسلامی بیرۆکەی دامەزراندنی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی (1975-1976) بەناوی (بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی کوردستان).
بەڵام زۆربەی سەرچاوەکان ساڵی 1987 بەسەرەتای دامەزراندنی ئەم پارتە دادەنێن.

ڕەگەزپەرستی دەبێت بە کلتور … جەلال بەرزنجی

لە بەر ئەوەی وڵاتی داگیرکەر ناتوانێت کلتوری پێکەوە ژیانی یەکسانی لە وڵاتی داگیرکراو هەبێت، بە درێژەدان بە داگیرکردنی کلتوری رق و ڕەگەزپەرستی دروست دەکات. رژێمە داگیرکەرەکانی کوردستان یەک لە دوای یەک هەوڵدەدەن تۆوی رق و ڕەگەزپەرستی بەرامبەر کورد لە مێشکی هاوڵاتیانیاندا بچێنن. بە هۆی ئەوەی کوردستان زۆر لە مێژە بن دەستە، ڕەگەزپەرستی و رقی داگیرکەرانی بەرامبەری بووە بە کلتور، گۆڕانکاریش لە کلتورو هزری مرؤڤ بە ئاسانی روونادەن. کورد زؤر ئەزموونی لە گەڵ ئەو رژێمانە و بەشێکی زۆری خەڵکەکەی هەیە ئەو راستییە دەسەلمێنن. لە دەستووری تورکیا، ئێران وسوریا بوونی کورد و مافەکانی پشت گوێ خراوە. لە دەستووری ئێراقی دوای سەدام حوسێن دان بە فیدڕالی بؤ کوردستان نراوە، جگە لەوەیش ساڵانە لە کوردستان پارەیەکی زؤر لە لایەن هەندێک ڕێکخراو سەنتر بؤ سازدانی چەندەها کوڕــ کۆبوونەوە و سیمناری ئەدەبی، ڕۆشنبیری و سیاسی بؤ لێک نزیک بوونەوەی کورد و عەرەب و دروست کردنی روحی پێکەوە ژیان و یەکتر قبوڵکردن خەرج دەکریت، (دەبێت ئەوکارە لە لایەن ناوەندە عەرەبییەکانەوە بکرێت) بەڵام وەک لە سەرەوە ئاماژەم پێی دا چوونکە کورد لە هزری عەرەب جێگەی هاوڵاتی پلە دووەو خاکەکەی شیمالی ئێراقە، بۆیە زؤر جار ئەو بابەتانەی لەو کۆڕانە باس دەکرێن سنووری ژووری هۆتێلە پێنج ئەستێرەکان بەناکەن. چەند کەسێکی لە بچێتەدەرە وە دەرئەنجامیان بە سەرئەوانی تردا نیە. لەبەر ئەوهؤیانەی لە سەرەوە باسم کرد هەست دەکەین لە (ئالیەتی) ئیش کردنی رژێمە داگیرکەرەکان و هەڵس و کەوتی

هاوڵاتیانی رەگەزپەرستی رەنگ دەداتەوە. بنبڕکردنی رەگەزپەرستی و دروست کردنی زەمینەیەکی ئارام بۆ پێکەوە ژیان تەنیا بە قسەی سەرزاری یان رێکەوتنامەی ئیمزاکراو نایەتە دی. دە کرانەوە بە کلتوری جیاواز وقبوڵ کردنی رەنگ و ئەوانی تر دەبێت لە ناخی مرۆڤەوە چێکەربکات و پەلوپێ بهاوێت وببێت بە رەوشت و کردار. بێ بوونی هیچ سیستەم و روەیەک هەر لە کۆنەوە ژیانی فرە کلتوری قبول کردنی ئەوانی تر لە کوردستان هەیە. پێش پەیدا بوونی حزبی ئیسلامی سیاسی و رژێمە دیکتاتۆرە ئێراقیەکان جولەکە، دیان، موسلمان و چەندەها کەمینەی ئاینی دی لە کوردستان وەک برا پێکەوە ژیاون. ئەو کاتەی بابلیەکان لە جولەکەکانیان دا هەزارانیان هاتنە کوردستان. کوردستان لەو شوێنە دەگمەنانە بوو کە جولەکەکان بە ئازادی مەراسیمە ئاینیەکانی خۆیانیان لەی جێ بە جێ دەکرد. زۆر لە نووسەرانی جولەکە بەو هەلوێستە جوانەی کورد دەزانن. کورد زۆرجاری تر بۆتە پەناگای لەقەوماوان،لە ئەنجامی شەڕی دەوڵەتی ئیسلامی لە ئیراق و شام (داعش)سەدان هەزارعەرەبی ئێراقی کوردستانیان کردە پەناگای خۆیان. سەرەڕای ئەو رەوشە ئابووریە خراپەی ئەمڕۆی کوردستان، گەلی کورد بە سینگێکی فرەوان وەری گرتوون. ئەمڕۆ نزیکەی ملیۆنێک عەرەب لە کوردستان دەژین، بەڵام پێناچێت ئەوهەڵویستە جوامێرانەی کورد لای عەرەب نرخێندرابێت. برادەرێکم دەڵی" رۆژێک لە چایخانەی مەچکە یەکێک لەو عەرەبانەی ماوەیەکە ماڵی لە هەولێرەو بە ئاسوودەیی دەژیت لە تەنیشتم دانیشتبوو لە نێوان قسان گووتی"لەهەشتاکان هەولێر وەک گوند وابوو،ئێستا زۆرگەورە بووە" "لەهەشتاکان لەرێ چیت دەکرد ؟" "راوی مخەریب، تێکدەرەکانمان دەنا"مەبەستی پێشمەرگەیە، ئەوە وەڵامی ئەو عەرەبە دەبێت. دەیان نموونەی ترهەنە دەری دەخەن کەوا چۆن رەگەزپەرستی لە رژێمەکانەوە هاتۆتە خوارێ بۆ ناو هزری خەڵک و بووە بە کلتوورلە هەڵسوکەوتیان رەنگ دەداتەوە. لە ئاسوشدا هیچ دیار نیە بە گۆڕینی ئەو رەوشت و کلتورە.

گەڕاندنەوەی خەڵکی کوردستان بۆ

قۆناغی گوڵە وەچەنی!! … نەجم محەمەد

لەساڵی 19991وچەند ساڵێك دوای ئەوە خەڵکی کوردستان لەهەلومەرجێکی زۆر سەخت و نالەباردا دەژیاو گوزەرانی دەکرد ژیانێکی مەمرەمەژی ژیانێکی پڕ هەژاری و نەداری و بێ کاری وگرانیەکی سەختدا زۆرێك لەخەڵکی کوردستان لەبرسێتی و نەداریداپۆل پۆل و بەکۆمەڵ لەدەشتە کشتوکاڵیەکاندا بەئاپۆرایەکی گەورەلەکاتی دروێنەی گەنم دا بەدەڕاسە بەگوێنی وتورەکەوە دەکەوتنە کۆکردنەوەی گوڵە گەنمە بەجێ ماوە کەوتوەکانی دوای دروێنەکەی دەڕاسە کان ئەوگوڵە گەنمەیان کۆدەکردەوە و دواتر دەیان هاڕی و دەیانکوتاو دەیانکردە نان تا برسێتی خۆیان و مناڵەکانیان پێ بڕەوێننەوە .
بەڵێ 25 ساڵ لەمەوبەر لەژێر سایەی ئەم دەسەڵاتەداخەڵکی کوردستان بەوجۆرە دەژیاو لەنەداریدا گوڵە وەچەنی دەکردئەو دەمەش دەسەڵاتدارانی ئەم هەرێمە وەك پاشاکانی کەنداو دەژیان ولەهیچیان کەم نەبووو ئەوان ئەو دەم سەرقاڵی دانانی گومرگەکان و کۆکردنەوەی داهاتی گومرگەکان بوون وسەرقاڵی ئاودیووکردنی هەموو ئامێرو شت ومەك و ئۆتۆمبێل و شۆفڵ و گرێدەرو دەڕاسەو هتد فەرمانگە خزمەتگوزاریەکانی کوردستان بوون بۆئێران وبەتاڵان هەڕاج کردنی بەڵێ ئەو دەمە ئەم دەسەڵاتە زۆر بێ باك بوو لەژیان و گوزەرانی خەڵکی.
دواتر بێشەرعیەت دان بەدەسەڵاتی خۆیان و بردنی سەروەت و سامانی کوردستان کەوتنە شانۆگەری هەڵبژاردنی ساختە ودروستکردنی پەرلەمان و حکومەت بۆدەسەڵات و بەرژەوەندی خۆیان نەك بۆ خۆشگوزەرانی خەڵکی لەوپێناوەشدا خەڵکی کوردستانیان فریودا بە وادەو بەڵێنی گەورەگەورە درۆو ساختە تاگەیشتنە دەسەڵات دواتر پشتیان لەخەڵکی کردو دواتر شەڕێکی گەورەی خوێناوی ناوخۆیان هەڵگیرسان کەبەهەزاران خەڵکی هەژارو زەحمەتکێشیان دا بەکوشت لەسەر گردو کەپك ودۆڵ لەپێناو دەسەڵاتی خۆیاندا بەداخەوەئەوا دیسان وا دوای 25 ساڵ دیسان مێژوو خۆی دووبارەدەکاتەوە دووبارەکردنەوەیەکی زۆر خراپترو سەختر لەوەی ساڵی 1991و1992و1993 ئەمجارەیان ئەم دەسەڵاتە بێباکەهەرچی پارەو سەروەت و سامان و نەوت و داهاتی گومرگ و داهاتی ناوخۆیی وهتد دەبات بۆخۆی و خەڵکی کوردستان دەخاتە سەخترین و نالەبارترین و نائینسانیانەترین ژیان وگوزەران بەجۆرێکی وا کەهەموو مافەسەرەتایی یە ئینسانیەکان لەخەڵکی

کوردستان دەسێنێتەوە بۆ مووچەیان دەکات بۆ ئاو کارەباو نەوتیان دەکات بۆ کارو نەدارو هەژاریان دەکات هەمووخزمەتگوزاریە سەرەتاییەکانیان لێ دەستێنێتەوە و بۆ بەشیان دەکات لە خۆشگوزەرانی و خزمەتگوزاریی وهەروەها ئازادی و مافەمەدەنی و ئینسانیەکانیان زەوت دەکات وفەزایەکی سەرکوت و تۆقاندن بەسەر خەڵکی کوردستاندا دەسەپێنێت .

بەداخەوەدیسانەوە ئەم دەسەڵاتە خەڵکی کوردستانی گەڕاندەوە بۆ قۆناغی گوڵە وەچەنی بۆ سەردەمی چراو فتیلە و چوولە بەداخەوە خەڵکی کوردستانی کردەوە لەگەڵ ڕێزمدا بەسواڵکەرودەست پانکرەوەی بەردەم ڕێکخراوە خێرخوازە ئەوروپیەکان بەداخەوە خەڵکی کوردستانی گەڕاندەوە بۆسەردەمی بەرگ پۆشین وبەرگدرونی بەبەتانی خەڵکی کوردستانی گەڕاندەوە بۆ قۆناغی دارسووتاندن وبەتانی لەخۆئاڵان لەسەرمادا لەم هەرێمەپڕلە غازو نەوتەدا.

بەداخەوە ئەگەر25 ساڵ لەمەوبەر خەڵکی کوردستان لە وهەلومەرجە سەخت ودژوارەداکەمێك هیواو ئومێدێکیان بەژیانێکی باشتر هەبوو بەداخەوە ئەوا ئێستا ئەو تروسکایەکەمە ی هیواو ئومێدیان بەژیانێکی باشتر نەما 25 ساڵ ژیانێکی باشتر هەربە نسیبی دەسەڵاتداران وحیزبەکان وبنەماڵەکانیان بووە ژیانێکی خراپترو مەمرەمەژیش هەمیشە بەنسیبی خەڵکی کوردستان بووە هەربۆیە تاکە ڕێگە تاکە ئەڵتەرناتیف تاکە هیواو ئومێدی خەڵکی کوردستان لەم قۆناغەی ئێستادا و بۆڕزگاربوون لەم نەهامەتیەو مەینەتباریە تەنیاو تەنیا خەبات وفشاری جەماوەری و مەدەنیانەی بەردەوامە لەسەرتاسەری کوردستاندا لەشوێنی کارو شوێنی ژیانیاندا لەپێناو بەدەست هێنانی ماف و داواکاری و خواستە ئینسانیەکانیاندا دەبێ بەخەباتی بەردەوامی جەماوەری سەرتاسەری ئەم دەسەڵاتە ئیجبارکرێ کەتەسلیم بەئیرادەوبەخواستەکانی خەڵکی کوردستان بێت وهەموو سەروەت و سامانی ئەم هەرێمەیە بگەڕێتەوە بۆخەڵکی و خەڵکی کوردستان لێ ی بەهرەمەند بێت دەبێت هەموو خزمەتگوزراریەسەرەتاییەککان بدرێتەوە بەخەڵکی دەبێت خەڵکی کوردستان خۆشگوزەران بژی و وەك ئینسانی سەردەم بەهرەمەند بێت لە هەموو مافەئینسانیەکانی دەبێت مووچەو هەمووشایستەداراییەکان بدرێتەوە بەمامۆستایان و فەرمانبەران دەبێت ڕێزو شکۆبگەڕێنرێتەوە بۆتاك وئینسانی کورد .

پەیامی جەنگ و رێکەوتنەکانی حەڵەب و موسڵ! ... نوری بەشیر:

کارەساتی حەڵەب و لایەنە بەشداربووەکانی:

ئەوەی ئێستا لەسوریا ڕوودەدات لەژێرناوی ئازادکردنی حەڵەب، یان تەسلیمبونی حەڵەب، دەورەیەکی تازەیە لەجەنگی بەوەکالەتی چەند ساڵەی سوریا، کەهەردوو قوتبی هێزە ئیمپریالیستیە جیهانی و هاوپەیمانەکانیان لەژێر ناوی دژی تیرۆردا بەرێیان خستووە، دنیا شاهیدی کوشتارو کاولکاریەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانی بوون، ئێستاش تراژیدیایەکی گەورەتریان لەحەڵەب بەریخستووە لەلایەن روسیاو هاوپەیمانەکانیەوە. دەورەیەکی نوێ لەجەنگی سوریادا کە روسیاو هاوپەیمانەکانی وەکو دنیای چەن قوتبی تیایدا پێشڕەوی دەکەن و ئەمریکاو هاوپەیمانانی پاشەکشەیان تێدا کردوە، دەورەیەک کەتەوازنی هێزو جێگاو رێگای قوتبە جهیانیەکان ئالوگۆڕی بەردا هاتووە، کەبەدڵنیاییەوە لایەنەکان و دەوڵەتەکانی نێوان ئەو بلۆک بەندیە جیهانیە بەهەمانشێوە ئاڵوگۆڕیان بەسەردا دێت، کە چۆن لەچەندین ساڵی رابردودا قوربانیەکانی خەڵکی بێتاوانی مەدەنی بووە، لەئایندەی سوریاو ناوچەکەدا بەگشتی لەدرێژەی هەلومەرجی ئێستادا کە لەحەڵەب و موسڵ دەچێتە پێشەوە بەهەمان شێوە لەبەرژەوەندی خەڵکی کرێکارو بەشمەینەت و مەدەنیەتی کۆمەڵگادا نیە. لەهەفتەی ڕابردووەوە هاتوهاواری ئازادکردنی شاری حەڵەب یان تەسلیمبوونی لەسوریا بانگەوازی بۆ دەکرێت، حەڵەب لەساڵی 2012 وە مەیدانی جەنگی نێوان دوو لایەن و بەرەی کۆنەپەرستی تیرۆریست بووە، نیوەی لەژێر دەسەڵاتی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی و قەومیدا بووە، نیوەکەی تری لەژێر دەسەڵاتی بەشار ئەسەدو هاوپەیمانەکانیدا بووە، هاوکاتی ئەو بانگەوازە، هەواڵی جەرگبڕو تراژیدی ئینسانی لەم شارەدا لەمیدیاکانەوە نیشانی کۆمەڵگای ئینسانی دەدرێت لە کوژراو و بریندار لە ژن و مناڵ و پیرو هەواڵی ئیعدامی بەکۆمەڵ دەبیسترێت، جارێکی تر هەواڵی ناو قوربانیەکانی ئەم کارەساتە بەدژی ژنانە کەلەلایەن هێزە ئیسلامیەکانەوە کەداوا لە زانا ئیسلامیەکان دەکەن فتوای کوشتنی ژنانی رێژهەڵاتی حەڵەب بدەن نەک

بکەونە دەسەت هێزەکانی سوپای بەشار ئەسەدو پاسداران و حزبوڵاوەو دەستدرێژی جنسیان بکرێتەسەر، هەروەک لەماوەی پێنج ساڵی رابردوودا قوربانی یەکەمی دەستی هەموو دەستەوتاقمە‌ ئیسلامیەکان بەداعش و باقی ئیسلامیە میانڕ□ەوەکانی دۆستی ئەمریکا ژنان بوون. کارەساتێکی ئینسانی کە قوربانیەکانی جەستەی خوێناوی لەگەڵ کاولکاری شارەکەداو بوونی لاشەیەکی زۆری ژێر دیوارو سەربانی روخاوی خانوەکان لەلایەن فرۆکەکانی روسیاو بۆمبارانی هێزەکانی ئەسەدو هاوپەیمانیەوەن، ئەمانە هەمووی لەژێرناوی ئازادکردنی حەڵەب و دژایەتیکردنی تیرۆر بەدنیای دەفرۆشن. هەروەها هاواری ژن و مناڵ بەسەر لاشەی ئازیزانیان بەمردووی و برینداریەوە، وە پەیامی ئەوەیان بۆ جیهان هەیە لەکورتماوەدا لەبەینی ژیان و مردندا چارەنوسیان نادیارە. وە بەپێی راپۆرتی مافی مرۆڤی سوری و بەتایبەت نوسینگەی مافی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتوەکا و وەزیری پێشوی بەریتانیا، پاش ئەوەی هێزەکانی سوپای بەشار ئەسەد و هاوپەیمانانی دەچنە بەشێکی رۆژهەڵاتی حەڵەبەوە، بەسەدان کەس لەخەڵکی مەدەنی لەناو شارەکەدا لەلایەن ئەو هێزە ئازادکەرانەوە بەئاشکرا ئیعدام دەکرێن لەوانە ژمارەیەکی زۆریان ژن و منda□ و کارمەندی نەخۆشخانەکانی تیدایەو وە هەوا□□ سوتانی ژمارەیەکی زۆر لەمەدەنی هەیە بەزیندووی.

کارەسات و سیناریۆی ئێستای ئەم شارە کارەساتەکانی پێنج ساڵی رابردووی ئەم وڵاتە نیشاندەدات لەژێر سایەی هێزە جیهانی و ناوچەییەکان کەجەنگێکی دژی ئینسانیان بەڕێخستووە و قوربانیەکانی رابردوو و ئەم رۆژانەی خەڵکانی مەدەنیە. بەڵام چەواشەکاریەکانی پشتی دەستەواژەی ئازادکردنی حەڵەب و تەسلیمبوون، زۆرلایەنی شاراوەی تر لەوانە کەئایا، ئازادکردنی حەڵەب لەنەزەری کێوەو لەبەرژەوەندی کێدا، ئازاکردنی لەکێ، وە لەلایەن کام هێزەوە ئازاد دەکرێ، وە کام لە هێزەکان جێگرەوە دەبێت لەو شارەدا،وە کام لایەن تەسلیمبووە و بەکی تەسلیمبووە، لەکاتێکدا لەم جەنگەی حەڵبدا هەروەک جەنگی بەناو ئازادکردنی موڵ، روداوگەلێکی تازە و هێزگەلێکی جۆراوجۆر لەم پرۆسەیەدا هاتوونەتە ناو هاوکێشەکەوە و رێکەوتنی جۆراوجۆری تێدا ئەنجامدراوە، کەهەموو ئەوانە زۆر دژی ئینسانی و هاوکات سەرلێتێکدەرە.

هێزەکانی ئازادکردنی حەڵەب، لەسوپای بەشار ئەسەدو هاوپەیمانەکانی، بەپێچەوانەی دەورەی پێشوو لەم وڵاتەدا زۆر ئاشکران و بەوەحشیگەریەکی بێوینە و ئاشکرا دەکوژن وکاول دەکەن□،

بەڵام سیاسەتێک کەلەپشتیەوەیەتی و رۆشنە ئەوەیە نەخەڵکی تیا رزگار دەکرێت و نەئایندەیەکی باشتریش چاوەڕێی ئەو خەڵکە دەکات. هاوکێشەو جەنگی دەورەی رابردوو بەسەرپەرشتی ئەمریکا بوو لەکوشتن وکاولکاری، لەیاسای دژی ژن و تیرۆر، بەهەمان شێوە ئێستای حەڵەب بەسەرپەرشتی روسیایەو درێژەی هەمان سیاسەتە لەلایەن قوتبی مخالفەوە، کەلەدەورانی چەند ساڵی رابردوودا بەهەمانشێوە بەکارهێنانی چەک فسفۆری و ناپاڵمو کاولکاریان ئەنجامداوە. ئەوەی رۆشنە لەم هێرشەی حەڵبدا کەئەو هێزانە چی ناو لێدەنێن، نیشانەی ئاڵوگۆڕە لەتەوازنی هێزی قوتنە جیهانیەکاندا ڕویداوە، تەوازنی هێز لەنێوان دنیای دوو قوتبی چۆتەە قۆناغێکی تازەی جەنگی هەردوو قوتبەکەو جێگۆڕکێی هاوپەیمانانیان، هەربۆیە مەیدانی شەڕەکەو جۆری شەڕەکەو رێکەوتنی لایەنەکان شێوەی تری بەخۆیەوە گرتووە، کەمجارە تورکیا وەک هێزێکی چالاک دەوری دوولایەنەی هەیە لەژێر ناوی دەرکردنی خەڵکی مەدەنی ئابڵوقە دراوی حەڵەبدا خەریکی فریاکەوتنی ئۆپۆزسیۆنە ئیسلامیەکانی هاوپەیمانیەتی لەو شارەدا، لەلایەکی ترەوە دەوری وەساتەت دەبینێت لەنێوان ئۆپۆزسیۆن و سوپای بەشار ئەسەدا، کەلەوێدا پێشڕەویەکانی سوپای ئەسەد و هێزنواندنی بەرچاوە.

سیاسەتی ئێستای پشتی ئەم کوشتارو کاولکاریەی حەڵەب، بەدوای رێکەوتنێک دێت کەلە جنێف لەنێوان ئەمریکا و غەرب لەگەڵ روسیا بۆ وەستانی شەڕ لەم شارەدا کراوە، لەدرێژەی ئەم پرۆسەی رێکەوتنەوەدا و هێرشی ئەسەدو هاوپەیمانانی بۆ بەشی ژێردەستی ئۆپۆزسیۆن و پێشڕەوی و گەرمارۆدانی ئەو ناوچانە، یەکسەر بەدوایدا رێکەوتنی روسیاو تورکیا بۆ رزگارکردنی چەکدارانی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی و چۆڵکردنی شارەکەیە لەخەڵکی مەدەنی دەستی پێکرد، هەروەها تورکیا وەک وەفدی مفاوزە لەنێوان ئۆپۆزسیۆن و روسیاو سوپای ئەسەددا بۆ چۆڵکردنی ناوچە شیعە نشین و سوننە نشین هاتە پێشەوە. هێزە سەرەکیەکانی کەئیدعای ئازادکردنی حەڵەب دەکەن پێکهاتووە لە؛ سوپای بەشار ئەسەد، ‘حەشدی شیعەی پێکهاتوو لەشیعەکانی عێراق، پاکستان و ئەفغانستان’، حزبوڵای لوبنان، سوپای پاسدارانی ئێرانی و هەموویان بەسەرپەرشتی روسیا. ئەمانەن ئێستا ئازادکەری حەڵەب و دەبنە جێگرەوەی هێزە قەومی و ئیسلامیە هاوپەیمانەکانی ئەمەریکاو سعودیەو قەتەرو تورکیا کە ئیدعای ئەوە دەکرێ تەسلیمبوون؛ لە بەرەی نوسرە کەبووە بە فەتحی شام، سوپای ئۆپۆزسیۆنی ئازاد و دەیان جۆری تری دەستەجاتی ئیسلامی کە ئەمریکا لەژێر ناوی ئیسلامی میانەڕەودا کۆمەکیان دەکات و کۆنەپەرسترین سیاسەتی سەردەمیان لەچەند ساڵی رابردوودا پیادەکردووە .

سیناریۆی ئێستای ئازادکردنی حەڵەب کەلایەن هاوپەیمانانی روسیاوە رادەگەیەنرێت بەو کۆمەڵکوژی و کاولکاری و پاکتاوکردنەی ئینسانەکان لەناوچەکانیان بەناوی مەزهەبی شیعەو سونیەوە، بەهەمان شێوە دوو مانگ لەمەوبەر هەمان پەیامی خۆئامادەکردنی هێزەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانی لەعێراق بۆ پرۆسەی ئازادکردنی موسڵ و لەژێرناوی دژی تیرۆردا راگەیەنراو دنیا شاهیدی تراژیدیاکانی موسڵ هەن لەلایەن هەردوو بەرەی جەنگەکە، داعش لەلایەک و ئەمریکاو هاپەیمانەکانی لەلایرکی ترەوە، ئەگەرچی جەنگی موسڵ بەناو دژی داعش بەسەرپەشتی ئەمریکایە بەڵام هەرلەسەرەتاوە حەشدی شەعبی هێزی خۆی تێدا پێشەوی کردو هێزی تێداگرت و لەکاتی ئەم پرۆسەی ئازادکردنی موسڵەدا بەوێنەی هێزێکی فەرمی پەرلەمانی عێراق ناساندی کە بۆ ئایندەی موسڵ و عێراق و کوردستان دەورێکی مەترسیداریان دەبێت، ئەمەش وەک حەڵەب نفوزو دەوری جمهوری ئیسلامی ئێرانی تیادا بەرجەستە دەبێتەوە لەهەوڵدان بۆ بردنی عێراق بۆ دەسەڵاتێکی شیعە مەزهەب. وەزعی حەڵەبیش کە لەچوار ساڵی رابردوی وێرانکردن لەنێوان رەحمەتی ئەو دوو لایەنەدا لەهێزی ئەسەدو ئۆپۆزسیۆنی ئیسڵامی، خەریکە پێدەنێتە قوناغێکی نوێ لە رێگاچارەی بلۆکبەندیە جیهانی و سەرمایەداران و بەرژەوەندیەکانیان لە پاکتاوکردنی ناوچە مەدەنیەکان بەپێی مەزهەب، ناوچەکان چۆڵدەکەن، ئەم سیاسەتە تازەیە لەگۆڕینی تەوازن بەلای سوپای ئەسەددا کەپێشەوی روسیایە لەم دەورەیەدا، ئایندەیەکی باشتر بۆ خەڵک جگە لەسەرگەردانی وئاوارەیی بەناوی ئاوارەی سونەو ئاوارەی شیعە شتێکی تر چاوەڕوان ناکرێت.

تراژیدی ئێستای حەڵەب کۆمەڵگای مرۆڤایەتی لەجیهاندا هەژاندوە و بەناچار دەوڵەتانی گەورەی سەرمایەداری کەخۆیان سەرچاوەی ئەو کارەساتەن و دەستیان هەیە لەو جەنگ و ئیعدام و کوشتارو کاولکاریانەدا، سەرانیان لەچەشنی ئەڵمانیا، فەرەنسا، تورکیاو بەریتانیاو ئەمریکا تا دەگاتە یوئێن… ناتوانن ئینکاری ئەو وەحشیگەریە بکەن کەلەحەڵەب روودەات، و دەیانەوێ تەنیا بەرەی روسیاو هاوپەیمانانی تاوانبار بکەن، وەکەوتونەتە ژێر فشارەوەو نیگەرانی خۆیان شەرمنێکانە لەو تراژیدیە ئینسانیەی نیشاندەدەن وەک ئەوەی چەند ساڵی رابردووی کاولکاری سوریا ئەوان بەرپرس نەبن، نیگەرانن نین لەگەڕانەوەی دەسەڵاتی ئەسەد بۆ ئەو ناوچانە و پاکتاوکردنی خەڵکی مەدەنی لەسەر ئەساسی مەزهەب کەهەزاران ساڵە پێکەوە دەژین بەبێ کێشە، کە بەرگێکی کە دەکەن بەبەری خەڵکدا کەخۆیان خوازیاری نین، لەبەر ئەوەی پێشتر لەجنێف رێکەوتون لەسەری، بەڵام بەپێی تەوازن روسیاو هاوپەیمانانی زیاتر لەو

ڕێکەوتنە پێشەویان نواندووەو لەئایندە ئەمجارە دەورەی ئەوەیە بەپێی تەوازنی هێز کەلەبەلای روسیاو بەشار ئەسەدایە گفتوگۆ لەسەر ئایندەی سوریا بکەن.

هەر لەناوەڕاستی ئەو هەفتە خوێناویەدا دەرکەوت کە سیاسەتی ئەم دەورەیەیان سیاسەتی مەزهەبیانەی دابەشکردنی خەڵکی مەدەنی سوریای لەپشتەوە وەستاوە، کەحەڵەب لەسونە نشین چۆڵ بکرێت، لەبەرامبەردا چۆڵکردنی ناوچەکانی هەردوو گوندی فوعە و کفریای سەر بەپارێزگای ئیدلب کەشیعە نشین و لەلایەن ئۆپۆسیۆنی ئیسلامیەوە گەمارۆدراون و دەستبەسەرن. ئێستا کاری نەتەوە یەکگرتووەکان کە پاسی تایبەتیان بەسەرپەرشتی یوئێن و خاچی سوری نێو دەوڵەتی بۆ داناوب، خەریکی گواستنەوەی هەردوو خەڵکی ناوچەکانن، لەژێر ناوی رزگارکردنی خەڵکی مەدەنی ئەم ناوچانەو ساتو سەودای هێزەکانی بەشارو ئۆپۆزسیۆن لەسەر گۆڕینەوەو ئاسانکاری بۆ دەربازکردنی گروپە ئیسلامیەکانە و ڕێگاکردنەوە بۆ درچونیان، بەسەرپەرشتی تورکیا دەبرێت بەڕێوە، ئەم سیانریۆیە لەموسڵیش بۆ دەربازکردنی داعش و هێشتنەوەی ڕێگایەک بۆیان ژمارەیەکی زۆری داعش دەربازکران چ لەو ڕێگایەوەو چ لەڕێگای هێزەکانی تورکیاوە لەموسڵ. ئەوەی لەچەند ساڵی رابردودا لەسوریا روویداوە، ئەوا لەم هەفتەیەی رابردوودا نموونەیەکی بەرجەستەو ئاشکرای هەموو ئەو هێزانەی کەفرمێسکی درۆزنانە بۆ خەڵکی سوریا دەڕێژن، راستی سیاسەتو ماهیەتیان بەشێوەی وەحشیانە نیشانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دا، کە لەیەکەمین ساتەکانی چوونە ناوەوەی هێزەکانی ئەسەد بۆ پاکردنەوەی بەشێکی ڕۆژهەڵاتی حەڵەب لەئۆپۆزسیۆن، سەدان کەسی مەدەنیان لەژن و منداڵ و گروپی پزیشکی ئیعدام وگولەباران کردوە، کەقارەمانەکانی جێبەجێکردنی ئەم بڕیارو کردەوانەش پاسدارانی جمهوری ئیسلامی ئێران و حزبوڵای لوبنان و سوپای ئەسەد بەسەرپەرشتی روسیا بووە.

حەڵەب لەنێوان ئازادکردن و ڕێکەوتنی لایەنەکاندا:

جەنگێک کەلە حەڵەب و موسڵدا هەیە، جەنگێکە بەپێی سیاسەتی دنیای دوو قوتبی ئێستاو هاوپەیمانە جیهانی و ناوچەییەکانی سازدراوەو دەچێتە پێشەوە، بەپێچەوانەی دەورەی پێشوو کەئەمەریکا دەیویست خۆی بڕیاردەربێت، هیچ نزیاکەیەتیەکی بەرزگارکردنی خەڵکی مەدەنی ئەو شارەو و دێهاتەکانی دەوری ئیدلیبەوە نیە، هەر ڕێکەوتن و ساتوسەودایەکی دەوڵەتان و لایەنەکان، بۆ بەرژەوەندی تایبەتی دەوڵەتە سەرمایەداری و دەسەڵاتەکانیانە، هەر بەوپێیەش ڕۆژی

شەممەی رابردوو لە 10ی دیسەمبەردا رێکەوتنی ئاگربەست لەجنێف لەلایەن ئەمریکاو روسیاوە لەحەڵەب ئەنجامدراوە، هاوکات دوو رۆژ دوای ئەوە واتە رۆژی دوو شەممە هێرشی روسیاو هاوپەیمانانی بۆ سەر بەشی رۆژهەڵاتی حەڵەب دەستی پێکرد، وە تا سێ شەممە پێشڕەوی هێزەکانی ئەسەد و کوشتارەکانی، میدیای فەرمی جیهانی و دەوڵەتان لەتراژیدی ئینسانی حەڵەب هاواریان لێهەڵسا، هاوکات رێکەوتنی روسیا و تورکیای تێدا هاتە دەرەوەو بەپێی ئەو رێکەوتنە ئەو هێزانەی ئۆپۆزسیۆن بەچەکی سوکەوە لەگەڵ خەڵکی مەدەنی شارەکە چۆڵ بکەنو رێگایان بۆ بکرێتەوە بۆ دەرچون بۆ ناوچەکانی تری دەرەوەی حەڵەب کەئۆپۆزسیۆن تیایدا دەسەڵاتدارن، ئەوەش تا کاتژمێر 5ی بەیانی چوار شەممە 12ی دیسەمبەریان دانا، هەر لەو کاتەدا لەژێر ناوی چۆڵنەکردنی باڵە توندڕەوە ئیسلامیەکان و بەرگری کردنیان، هاوپەیمانانی روسیا حەمەلەیەکی فراوانیان بۆ ناوچەکانیان کردوەو مەدەنیەکی زۆر کوژراو بریندار بووە. هەر بەدوایدا رۆژی پێنج شەممە هاوکاتی رێکەوتن لەسەر حەڵەب، رێکەوتن لەسەر گوندەکانی فوعە و کفریای ژێر دەسەڵاتی ئۆپۆزسیۆن هاتە ئاراوە. هەموو ئەم ماوەیە هاوپەیمانانی روسیاو بەیارمەتی فڕۆکەکانی، هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنیان لەناوچەیەکی بچوکی حەڵەبدا گەمارۆ داوەو ئەمڕۆ بەردوام لەدوو شەممەوە هەواڵی پاکردنەوەی تەواوی حەڵەب و شایی و خۆشی سوپای ئەسەد و هاوپەیمانانی دەبیسترێت، وە پاکردنەوەی حەڵەب لەئۆپۆزسیۆن، بەمانای باڵا دەستی سوپای ئەسەدو هاوپەیمانانی لەمیدیای جیهاندا تەکیدی لێدەکرێتەوە، وە هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنیش تاکیدی رێکەوتن و پاشەکشەیانێ دەکەنەوە. هەروەها بەپێی وتەبێژانی سوپای ئەسەدو هاوپەیمانانی راوەستانی پرۆسەی دەرچوون لەحەڵەب، بەستراوە بەو سیاسەتەی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی کەڵکگریان لەمەدەنیە شیعەکان کردوەو 6 لەو پاسانەی کە یوئێن دایناوە لەحەڵەبەوە مەدەنی سونە و ئۆپۆزسیۆنیان بۆ ناوچەکانی فوعە و کفریا بردوە تا مەدەنی ناوچە شیعەکان لەوێوە بگوێزنەوە، سوتاندوەو رێگریان لەگواستەوەی شیعەکان کردوە بۆ ناوچەکانی ژێردەسەڵاتی سوپای ئەسەد.

لەگەڵ ئەوەی ئەو رێکەوتنە لەسەر حەڵەب کراوە، ئێستا روسیاو هاوپەیمانانی بەکەوتنەوەی تەوازنی هێز بەلایاندا لەو جەنگەکەدا لەوە زیاتریش رۆشتوون، ئەو کاری پرۆسەی پاکتاوکردنی ناوچەکانی سونەو شیعە ناوەستێت لەم دەوریەدا، وە دنیا سەرکەوتنی سوپای ئەسەدو هاوپەیمانەکانی و شکستی ئەمریکاو هاوپەیمانانی دەبینێت. بەپێی هەواڵەکانی روسیا ژمارەیەک چەکداری ئۆپۆزسیۆن خۆیان

تەسلیمی هێزەکانی ئەسەد کردوە و هەزارانیش لەدوو شەممەوە ناوچەی ڕۆژهەڵاتیان بەرەو ناوچەی ڕۆژئاواو دەرەوەی حەڵەب جێهێشتووە دەیان هەزاریش هێشتا لەحەڵەبدا ئابڵوقە دراون لەژێر بۆمباراندان بەبێ نان و ئاو، وە ئەوەیان راگەیاندوە کە ئازادکردنی حەڵەب لەلایەن سوپای ئەسەدەوە هێزە ئیسلامیە توندڕەو میانڕەوەکانی لەیەک جیاکردۆتەوە، بەحساب یەکەمیان بەرگری دەکات و دووەمیان خۆیان تەسلیمی سوپای ئەسەد دەکەن، یان ڕێکەوتن هەیە لەگەڵیان، بەمەشیان دەردەکەوێت کەکێشەو دووبەرەکیان خستبێتە ناو ریزەکانی ئۆپۆزسیۆنەوە، راستی ئەمەش لەکێشەیان لەناوچەی ئیدلیب و سوتانی پاسەکانی یوئێنە. هەموو ئەو پێشڕەویانەی ئەسەدو هاوپەیمانانی و شکست و پاشەکشەی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی هاوپەیمانانی ئەمریکا هەر لەسعودیە، قەتەر تا تورکیای نیگەران کردوەو دەخالەتی تورکیا بەوە دەچێ بەنوێنەرایەتی ئەو وڵاتانە ئەژمار بکرێت بۆ رزگارکردنی ئۆپۆزسیۆنە ئیسلامیەکانی حەڵەب. دەوری عەجولانەی تورکیا بۆ رزگارکردنی لایەنگرانیان لەحەڵەب ودەوری ناوەنجیگەری نێوان روسیاو ئەدسەد لەگەڵ ئۆپۆزسیۆندا، نزیکەوتنەوەی زیاتری تورکیا لە روسیاو هەروەها ئەگەری ئەوەیە هەیە هاوپەیمانانی تری ئەمریکا نزیکایەتی و روو بەروسیاو بەشار ئەسەد زیاتر بێت. وە هەواڵی ئەوەش هەیە لەچەند ساڵی رابردودا تورکیا هێزێکی زۆری ناردبێتە حەڵەب بۆیە ژمارەیەک لەوانەی ئۆپۆزسیۆن تورکی بن کە گەمارۆ دراون، کەهەمان ئەم سیناریۆیەی بوونی هێزی تورکیا لەموسڵدا هەبوو لەسەرەتای جەنگدا کەدەنگی دەرکردنی سەدان داعش و هێزەکانی تورکی لەموسڵ لەرێگای هێزەکانی تورکیاوە بڵاوبۆوە، کەئەم دەورەیە تورکیا هەم لەموسڵ و هەم لەحەڵەب مەوجود بووەو دەوری هەیەو بەرچاوە.

بەرەکانی جەنگی حەڵەب و موسڵ، چی سیاسەتێک نوێنەرایەتی دەکەن؟:

ئەوەی ئێمە جەنگەکانی سوریا، عێراق، یەمەن و لیبیا، بەجەنگی وەکالەت ناودەبەین واتە ئەوە جەنگی خوازراوی نێوان خەڵکی ناوچەکانی ئەو وڵاتانە نیە دژی یەکترو کەجۆرەها حزبی قەومی وئیسلامی و جۆراوجۆر دروستبووەو دابەشکراون بە توندڕەو میانڕەوە، بەسونی و شیعەوە، بەڵکو جەنگی نێوان قوتبە جیهانیەکانی سەرمایەداریە کە ئەمریکاو هاوپەیمانە جیهانی و ناوچەییەکان لەلایەک و روسیاو هاوپەیمانەکانی لەلایەکی ترەوە، وە دەوڵەتانی ناوچەکەش دەوری بەرچاویان و هەریەکەیان بەبارنامەو بەرژەوەندی خۆیانەوە بەشداری دەکەن. هەمووی لەسەر بەرژەوەندی و ئایندەی دەسەڵاتیان لەناوچەکدا دەچێتە پێشەوە، بەتایبەت بەدوای

شکستەکانی ئەمریکا لەئەفغانستان، عێراق، و ئۆکرانیا و بێ بەدیلی فۆرمێکی سابت و وەڵامدەرەوە بۆ فەرمانڕەوایی لە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، وە راستیەکانی ئەمەش لەدوای راپەڕینەکانی میسرو تونسەوە دەرکەوت و سەلماو روسیای وەک رەقیب وبلۆکی بەرامبەر لەرێگای سوریاوە هێنایە مەیدانەوەو لەپێشەویدایە، نموونەکەی ئێستا لەسوریا خۆی دەردەخات.

ئەگەر هێزەکانی ئەم جەنگانە لەحەڵەب و موسڵ و سیاسەتێک کەهەیانە، لەنەزەری بەرژەوەندیەکانی خەڵکی مەدەنیەوە سەیر بکەین، هەموو هێزەکان بە روسیاو سوپای ئەسەدە لەحەڵەب، بەئەمریکاو سوپای حەیدەری لەموسڵ و باقی هێزە ئیسلامی و قەومیەکانی ئۆپۆزیسۆن تا دەگاتە داعش، واتە ئازادکەران و تەسلیمبووانەوە کەئێدعای دەکرێ، هیچیان نەلەبەرەی خەڵکدا بوون و هەن، نەدەتوانن وەڵامدەرەوەی نیازی خەڵک و ژیانێکی باشتری ئینسانی بێت، نەبەرنامەیەکیان هەیە کەبەرژەوەندی خەڵکی تێدا بێت، جیا لەئایندەیەکی تاریکترو خراپتر بۆ خەڵکی ئەو ناوچانەو سەرتاسەری ئەو وڵاتانەش بەوجود ناهێنن

ئێمە لەپڕۆسەی بەناو ئازادکردنی موسڵدا لەلایەن ئەمریکاوە کە سوپای عێراقی تێدا خستە پێشەوە، لەگەڵ هاوپەیمانانێکی تری ئەمریکادا لەئاستی جیهان و ناوچەکەدا، کەراستەوخۆ لەموسڵدا لەهێزەکانی سوپاو پۆلیسی عێراقی، لە"حەشدی شەعبی و سوپای پاسدارانی ئێرانی لەرێگای حەشدی شەعبیەوە"، هێزی میلیشیای حزبە ناسیونالیستە کوردەکان و وجودی تورکیایە، وتمان کەلەناوبردنی داعش نەک بۆ خەڵکی موسڵ بەڵکو بۆ سەرجەم خەڵکی کوردستان عێراق و ناوچەکەو بەرەی ئازدیخوازو مەدەنی لەدنیا دەستکەوتە، بەڵام ئەم پڕۆسەی ئازادکردنەی موسڵ لەلایەن ئەمریکاو ئەو هاوپەیمانانیەوە نەبەدژی داعشەو نەداعشیش لەناو دەبات، نەخەڵکی موسڵ رزگار دەکات و نەئایندەیەکی باشتریش بۆیان دابین دەکات، داعشێک لەموسڵ پاکدەکاتەوە بەڵام چەندین هێزی داعش ئاسا جێی دەگرێتەوە. ژێرخانی ئابوری و مەدەنیەتی کۆمەڵگا بەتەواوی وێران دەکەن، نموونەی زیندووی لەناو بردنی دەسەڵاتی دیکتاتۆری بۆرژوا ناسیونالسیت قەومی عەرەبی بەعس لەعێراقدا، لەلایەن ئەمریکاو هاوپەیمانانیەوەو جێگرتنەوەی بەدەیان بۆرژوا قەومی و ئیسلامی کۆنەپەرست و دیکتاتۆری تر، کە ئێستا راستیەکان لە ژیانی خەڵکی مەدەنی عێراق و کوردستاندا دەبینرێت، ئەمە راستیەکەو کەس ناتوانێت نەیبینێت و ئینکاری لێبکات و چاوی خۆی لەئاستیدا دابخات. هەر ئێستا کە هێشتا داعش دەرنەکراون لەموسڵ، بەرنامەی هەریەکە لەو هێزانە و بەرژەوەندی جیاوازی ئەو هێزەن ئاشکرا بووەو لەوەش خراپتر دوای

پاکردنەوەی موسڵ لەداعش ترسی جەنگێکی قەومی و مەزهەبی هەیە لەبەڵێی خەن.
رۆشنە بەسیاسەت و بەرنامەیەکەوەی کەئەمریکاو هەریەکە لەهاوپەیمانانی هەیانە لەجەنگی موسڵدا، جیا لەقوربانیەکی زۆری خەڵکی موسڵ لەو جەنگەدا و داڕمانی ژێرخانی ئابوری و مەدەنی ئەو شارە، ئەوا لەئایندەی پاکردنەوەی موسڵ لەداعش، فەزایەکی ماڵوێرانی و کوشتارو جەنگی مەزهەبی و قەومی نەک تەنها بۆ دانیشتوانی موسڵ، بەڵکو کاریگەری لەسەر هەموو خەڵکی کوردستان و عێراق و ناوچەکەش دەبێت، کە هاوپەیمانانی ئەمریکا لەجەنگی موسڵدا کەئەمرۆ دەسەڵاتدارن لەعێراق و کوردستاندا، لەموسڵی دوای داعشدا درێژەدەری دەسەڵات و سیاسەتی بەرژەوەندی خوازی خۆیان دەبن کەئێستا خەڵکی مەدەنی بەدەستیانەوە گیری خواردووە. راستیەکانی لایەنەکانی هاوبەشی جەنگی موسڵ کەهەریەکە بە بەرنامەو سیاسەتی بەژەوەندی خوازی قەومی و مەزهەبی خۆیانەوە هاوپەیمانی ئەمریکان لەپرۆسەی ئازادکردنی موسڵدا دەبێ چ ئایندەیەک جیا لەوەی ئەوەی ئێستا لەحەڵەب لەژێر سایەی هێزەکانی روسیاو هاوپەیمانەکانیدا دەبینرێت بۆ خەڵک دابین بکرێ!.

ئەم پێشبینیانە هەر لەسەرەتای جەنگی حەڵەبدا دەرکەوتووە، حەڵەبێک کەیەکێکە لەشارە گەورەکانی موسڵ، کەتەمەنی شارستانی خۆی لەچوار هەزار ساڵ دەدات، وە شارێکی مێژوویی و شارستانی و شوێنی پێشەسازی و ئابوری گەورە بووە، لەساڵی 2012 بووەتە شارێکی وێرانەو ئاوارەیی و کوشتارگا بۆ خەڵکەکەی، بووەتە جێگای هەموو جۆرە دەستەجاتی قەومی و ئیسلامی کۆنەپەرست، کوشتار و برسیکردن و کاولکاری و یاسای کۆنەپەرستانە روخساری ئەم شارەی داگرتووە، هەموو یاسایەکی دژی ئینسانی تیادا پیادەکراوە، هەموو ئاسەوارێک لەژێرخانی ئابوری و مەدەنی وەک خۆی نەماوە. بەشی رۆژئاوای لەژیر دەسەڵاتی سوپای ئەسەد و هاوپەیمانانیداو بەشی رۆژهەڵاتی لەژێر دەستی ئۆپۆزسیۆنی قەومی و مەزهەبی میلیشیادا بووە. بەردەوام جیا لەوەی خەڵکی مەدەنی ئەم دوو ناوچەیە قوربانی تۆپباران و کوشتاری بەرامبەر بوون، بەهەمان شێوە قوربانی سیاسەتی هەریەک لەو دوولایەنەش بوون کەدەسەڵاتیان هەبوو لەو ناوچانەداو سیاسەتی دژی ئینسانی خۆیان لەسەر خەڵکەکەدا تاقیکردۆتەوە، بەپێی هەواڵەکانی چاودێری مافی مرۆڤی سوری و بەشی مافی مرۆڤی یوئێن، لە 15ی نۆڤەمبەرەوە واتە لەنزیکەی یەک مانگی رابردوودا، 415 مەدەنی و 364 چەکداری ئۆپۆزسیۆن لەناوچەی رۆژهەڵاتی حەڵەب کە تێدا ئۆپۆزسیۆن دەسەڵاتدارە کوژراوە، وە 130 مەدەنی لەناوچەی رۆژئاوای حەڵەب

بەبۆمبارانی ئۆپۆزسیۆن کوژراون. وە لەم چەند ڕۆژەی توندبوونەوەی جەنگەدا بەدەیان هەزار کەس ئاوارە بوون و کۆمەڵکوژی کراوە، دەیان هەزاری کەس لەبەردەم هەڕەشەدایە. حەلەب و زۆرێک لەشارەکانی تر و ڕەقەی ژێر دەسەڵاتی داعش لەژێر ڕەحمەتی ئەو هێزە ئیسلامی و قەومیانەی بەناو دژی دەسەڵاتی ئەسەددا بووە، دنیا هەواڵی ژیان و گوزەرانیان لەبرسێتی و کوشتن و ئاوارەیی و داسەپاندنی کۆنەپەرسترین یاسای دواکەوتوانەو ئیسلامی و دژی ژن و کوشتارو ئاوارەیی دا ئاگادارە، ئەوەتا لەیەکەم ڕۆژی دەسەڵاتی هێزەکانی بەشار ئەسەدو باقی هاوپەیمانانی روسیا، بەهەمان شێوە بەسەدان کەس لەخەڵکی مەدەنی سوتێنراون و ئیعدام کراوون، ئەمە پەیامی ئازادکردنی حەلەبە کە تەپڵی بۆ دەکوتن، ئەمە سەرەتای پەیامی روسیاو ئەسەدو هاوپەیمانەکانیانە بۆ ڕێگاچارەی ئاشتی و وەستانی جەنگ و ئایندەی سوریا کەئەمریکاو هاوپەیمانانی نەیاتوانی بیکەن. خەڵک لەنێوان دوو هێزی تیرۆریستی و میلیشیاو دژی ئینسانیدا لەچ جەهەنەمێکدا دەژین، ئەبێ هاتووهاواری رزگارکردنی حەلەب لەدەست ئەو ئۆپۆزسیۆنەی کەبەنوێنەرایەتی ئەمریکاو هاوپەیمانانی و جێگرتنەوەی بەسوپای ئەسەد و روسیاو هاوپەیمانانی چ لەژیانیان بگۆڕێت و چ چاوەڕوانیەک بەرەو ئایندەیەکی باشتر بکرێت، لەوەی ئەم هەفتەیە ئەنجامیان داوە.

ئەگەر تادوێنێ لەحەلەب، ئەم ئۆپۆزسیۆنانەی هاوپەیمانی ئەمریکا بەهاوکاریەکانی سعودیە، قەتەرو تورکیا هەر لە ؛ سوپای ئازادی سوریا کەتێکەڵەیەکە لەهێزی قەومی و ئیسلامی بەتوندڕەو میانڕەوە، بەرەی نوسرە کەئێستا بۆتە فەتحی شام، کە لەلایەن ئەمریکاوە کۆمەک دەکران، ئەوا هەموویان بەپێی ڕێکەوتنەکانی لایەنەکان ئێستا کاریان لە حەلەب تەواو بووە و دەبێ لەناوچەکانی تریش چاوەروانی هەمان چارەنوسی حەلەب بکەن. ئەمانە نیشانەی ئاڵوگۆڕی هێز لەبەرژەوەندی روسیاو پاشەکشەی ئەمریکاو هاوپەیمانانی نیشاندەدات، کەلە پێشەوی و چونەسەرەوەی تەوازنی هێز لەبەرژەوەندی سوپای ئەسەد نیشاندەدات، بەڵام زۆربەی کوشتارو ئیعدامەکانی حەلەب بەپێی راپۆرتی ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤ و یوئێن، بەجیا لەسوپاسی ئەسەد لەلایەن میلیشیاکانی حزبوڵای لوبنانی و سوپای پاسدارانی ئێرانەوە لەحەلەب ئەنجامدراوە، وە نمایشی هیزەکانی جمهوری ئیسلامی و حزوری قاسم سولەیمانی فەرماندەی گشتی سوپای پاسداران لەحەلەب دەردەکەوێت، لەنفوزی جمهوری ئیسلامی ئێران لە سوریادا بەهەمان شێوەی لەعێراقدا، کەئەمە وادەکات نفوزیان لەیەمەنیش بچێتە سەرەوە.
ئایندەی خەڵکی حەلەب و موسڵ لەدەورەی چەند ساڵی رابردوودا چۆن

بووە، ئەگەر ئازادکەرانی ئەو هێزانەبن کەئیشارەمان پێدا، ئەوا ئایندەی باشتر لەوەی کەتا ئێستا بووە باشتر نابێت، وە تەوازنی ناوچەکەش لەکێشەی نێوان سعودیەو ئێران، لەسونەو شیعەدا بەجەستەی دەکەنەوە بەرەو هەولومەرجێکی ترو دەورەیەکی تر دەڕوات.

جەنگی حەڵەب و موسڵ و دەورەیەکی نوێی کێشەی بلۆکە جیهانیەکان:

ئەگەر ئەمریکا وەک تاک بلۆک لەگەڵ هاوپەیمانەکانی لەموسڵ بڕیاردەر بوون، ئەوا لە سوریا لەجەنگی حەڵەبدا وانەماوە، روسیاو هاوپەیمانانی هێزن و لەپێشڕەویدان و تەوازن لەبەرژەوەندیانەو هەتا تەمایلی وڵاتانی ناوچەکە روو بە روسیا گۆڕاوە، مەوقعیەتی ئێران لەسوریاو عێراق زۆر چڕتە سەرەوە، دەورو یاریکردنی دوولایەنەی تورکیا لەسوریا و عێراق لەگەڵ ئەمریکاو ئێستا لەگەڵ روسیا، هاوکێشەکان و کێشەکان بۆ دەورەی داهاتوو لەناوچەکەدا دەگۆڕێت و تاسیراتی جیهانیشی دەبێت. ئێستا لەسوریا ئەمریکاو غەرب و هاپەیمانانی دەوری ئۆپۆزسیۆنێکی شکستخواردوو دەبینن، چ غەرب و چ سعودیەو قەتەر ناتوانن ئەم شکستە ئینکاری بکەن، ئەم کاریگەریانە بۆ دەورەی داهاتوو لەوڵاتەکانی تردا تاسیری دەبێت، بەوپێیە دوای جەنگی حەڵەب تاسیراتەکانی لەیەمەن و عێراق بەپێی نفوزو جێگای ئێران کاریگەری دەبێت. بەپێی ئەو رووهێنانەی تورکیا بەرەو روسیاو ئەسەد و ناوەنجیگەریە کە تورکیا لەگەڵ روسیا بۆ رزگارکردنی چەکدرانی ئیسلامی ئۆپۆزسیۆن لەحەڵەب دەیکات، ناوەنجیگەری تورکیای نێوان روسیاو ئۆپۆزسیۆنی سوریا، و قەراری دانیشتنی سێ قۆڵی روسیا، تورکیا وئێران، پێش هەموو شت لەسەر روسیا لەبەرژەوەندی بلۆکی روسیا کاریگەری دەبێت. نیگەرانیەکانی سعودیە و قەتەرو تورکیا لەو وەزعەی سوریا کە لەبەرژەوەندی خۆیان هاوپەیمانە ئیسلامیەکان نیە، بەناچار دەبێ سازانێک لەگەڵ دەسەڵاتی ئەسەد یان روسیادا ئەنجامبدەن، سەرەتاکانی ناچاری سعودیە بۆ ناوەنجیگەری لەگەڵ سوریا بەڕێوەیەو تورکیا ئەوە دەستی پێکردوە.هەلومەرجی ئێستای سوریا ئەوە دەردەخەن کەئایندەی ناوچەکە بەپێی بەرژەوەندی روسیا دەبێ حسابی رێکەوتنی لەسەر بکرێت.

واتە رەوتی روداوەکان لەبەرژەوەندی روسیا دەڕواتە پێشەوە، وە یاریەکانی تورکیا لەنێوان ئەمریکاو روسیادا لەئێستادا، بازرگانیەکانی میسر لەگەڵ روسیادا، هەمووی باڵانس بەلای روسیادا دەشکێتەوە، بەناچار ئەوە تاسیراتی لەسەر پەیوەندیەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانانی غەربیش دەبێت، ئەمریکاو هاوپەیمانی ناوچەکەش دەبێ،

بەپێی تاسیراتی ناوچەیی، بەناچار دەبێ پرۆسەی جەنگیان لەگەڵ داعش هێواش کەنەوە، نەک ئەوەش چاوەڕوانی کۆمەکردنیشی دەکرێت، بەپێی هەواڵەکان لەناو حکومەتی عێراقیەوە، کۆمەکی تازە گەشتۆتە دەستی داعش لەموسڵ و مقاوەمەتی زیادی کردوە، هەر لەبەر ئەوە دەنگۆی درێژەکێشکانی جەنگی موسڵ لەدەمی لایەنەکانی بەشداربووانی جەنگی موسڵەوەش هەیە. لە سوریا بەهۆی جەنگی حەڵەبەوە، هەواڵی جەنگی دژی داعش چۆتە دواوەو داعش لەچەند ناوچە پێشڕەوی کردوە. هەلومەرجی دەخالەتی تورکیاو یاریکردنی دوو لایەنەی تورکیا لەسوریادا، دانیشتنی سێ قۆڵی روسیا، تورکیا و ئێران، وە لەلایەکی ترەوە لەگەڵ ئۆپۆزسیۆن و روسیاو سوپاسی ئەسەددا، خۆئامادەکردنە بۆ دەورەیەکی تر لەئایندەی سوریادا بەپێی بەرژەوەدی خۆیان، کەڵ ئەو هەولومەرجە ناتوانێت ناوچە کوردیەکانی سوریا نەگرێتەوە.

لەکۆتاییدا، دەتوانین بڵێین بەدوای بەرێخستنی جەنگی موسڵدا، جەنگی حەڵەب کۆتایی دەورەیەکە کەئەمریکا ناتوانێت یەکلایەنە لەگەڵ هاوپەیمانەکانیدا بڕیار بدات، دنیای یەک قوتبیەکەی بەخاک سپێراو قوتبی روسیا بەهەمان بەرژەوەندی خۆیەوە لەبەرامبەریدا راوەستاوەو شەریکە بەشێکی بەهێزە بۆ ئەمریکا، ئەمە بەمانای سەرەتای دەورەیەکی نوێیە لەکێشەو دانوسانی هەردوو بلۆکە جیهانیەکەو هاوپەیمانانیان، کەجەنگ و ئاشتیان بەپێی بەژەوەندیە سەرمایەداری و ئیمپریالیستیەکانیان دەبێت. ئەوەی رۆشنە بۆ ئێمە کۆمۆنیستەکان لەژێر سایەی هێزو دەسەڵاتی ئەمریکاو و روسیاو هاوپەیمانە جیهانی و ناوچەییەکاندا تروسکاییەک کەبەرژەوەندی خەڵکی کرێکار و بەشمەینەتی تێدا بێت بەدوای جەنگی حەڵەب و موسڵدا بەدیناکرێت، جیا لەئایندەیەکی ترسناکتر، وەناکرێت چاوەڕوانیەکی لەوەزیاتر بکرێت، جەنگی حەڵەب وموسڵ جەنگی دووبلۆکی سەرمایەداری جیهانی جیا بەهاوپەیمانی جیهانی و ناوچەیی جیاوازەوەن، وەستانەوەیان لەبەرامبەر ئەحزابی ئیسلامی تیرۆریستیدا، ناتوانێت یەک زەڕە لەماهیەتی سیاسەتی کۆنەپەرستی و دژی خەڵکیان بگۆڕێت، هەربۆیە رێگاچارەی خەڵکی کرێکارو بەشمەینەت لەحەڵەب و موسڵ، لە سوریا، عێراق و ناوچەکە لەبەرامبەر بەم جەنگ و کوشتارو کاولکاری و ئاوارەییان هەر سۆسیالیزمە، ئەم سۆسیالیزمە بەهەموو زەوعفێکی هێزەکەیەوە کەهەیەتی لە چینی کرێکارو کۆمۆنیزمێکی رێکخراوو ئامادە، هەر رێگاچارە لای ئەم هێزەیە. کۆمۆنیستەکان و چینی کرێکار لەم وڵاتانەدا هاوچارەنوسن، چینی کرێکارو زەحمەتکێش و بەرەی ئازیخوازو ئینساندۆست لەژێر هەڕەشەدایە، رێگا چارە بەدەنگهاتنی ئەم رێزە فراوانە ملیۆنیەیە لەگەڵ هاو چارەنوسەکانیان

لەناوچەکەدا وبەدەنگهاتن و هاتنەمەیدانی بەرەی ئازادیخوازو ئینساندۆستە لەگەڵیاندا لە ئاستی جیهاندا، کەدەتوانێ ڕێگا بەو وەحشیەگەریەی هەردوو بلۆکی ئیمپریالیستی و وڵاتان و ئەحزابی سەرمایەداری و بۆرژوازی بگرێت.

18-12-2016

سلیمانی و دەنگی کوردستان … ئانیا ئەحمەد پور

بارگرژیەکانی سلێمانی کەلەسەرەتای سالی نویی خویندن دەستی پیکرد بریتی بو لەفشار خستنە سەر پارتی خوازان.دواتر لەدەمی بەریز مسعود بارزانی چەند وشەیەکی نەشیاو ئاراستەیان کرا، هەربۆیە لەلایەن مامۆستایان و فەرمانبەرانی ناوجەکە وە بارکرزیەکەی زیاتر کرد، ئەمەش دوای ئەوەی زۆرلایەن بریاری هاتنەبال مامۆستایانیان دا .ڕۆژ لەدوای ڕۆژ شارەکە زیاتر پەستتر خۆی دەنوینی ئەگەرجی زۆریك لەلایەنەکان ئەمە ناودەنین بە پیلانکیرانی گۆرانخوازان، بەلام خەلك پاساوی یاسایی خۆی بەدەستەوەیە وبەشیکی دیاری هاونیشتمانیانیش ئەوانەی کە لەسەر شەقامن و ئەوانەی بەهۆی هیزە ئەمنیەکانەوە ریگریان لیکراوە لەبەردەم هاتنە دەنك ئەم بەردەوامبونەیان لاباشترە.
ئەمڕۆ شارەکە بەناوی هەمو خەلکی کوردستانەوە وەدەنگ کەوتوە لایەنیکی شاراوەش هەبو کە بەشیکی خەلکی ئەم شارە درکیان پینەکردبو لیرەبەدواوە هەستیان بەو سیناریۆیەش کرد کە ئەم دەسەلاتە هەر بەتەنیا بیدەنگ نیە بەلکو لەپال وەلامنەدانەوو خوین ساردی و بی هودەبونی ئەوان دەخاتە روو. وە جەند بیدەنکبون لەبارکرزی ئەم شارە تاوانبارە خوین ساردی نواندنیش ئەوەندە وبکرە زیاتریش ئاشکرابونی ئەن سیناریۆیە بەهەلویستی بەریز مسعود بارزانی دەستی بیکرد کە بەئاشکرا ئیدانەی ئەم خۆبیشاندانەی کرد ئەوە جکە لەوەی لەبەردەم میدیاکانەوە جەند ش وشەیەکی ئاراستەکردن دیارە

سوکایەتیکردن بەشداری لەبەست بونی سلیمانیدا هەبوە ئەم

سەرکردانەی حوبەکان کە دانیان بەمافی خەلك دەنا بەجۆریك لە سوکایەتیکردن بە سلیمانی بەشدارن حکومەت بیشتر وای لەخەلك کەیاندبو کە جەند کیشەیەکی کاتین و لەلیواری لەناووجوندان بەلام کاتیك روداوەکان نمایشی خۆیان کرد ئەمەشی بەتال کردەوە و متمانەی دەسەلاتی خۆی بۆ جەماوەرەکەی بەخۆراکرەکانیشەوە کەراندەوە لیرە بەدواوە جەماوەرە بەدوای سەنکی خۆی دەکەریت و مەبەستیەتی ئەو شیعارە بەکردەنی بکات بەوتەی دەسیلات کیشەی کاتین ئەمەش بەراکەیاندن و هەلمەتی راکەیاندتییەوە دیارە کە رۆزانە بەبەلکەی جۆراوجۆر وەلامی دەسەلاتی کەمەرشکین دەداتەوە لەسەر ئاستی شەقامیش جولەیان کردوە هەر لەنارەزایی تادەکاتە ئەوەی خەلك و جەماوەر وەك جاران بیدەنك نین و بەقولی هەول دەدەن بەلام شارەکانی تر وەك بیویست نەیانتوانیوە هیندەی سلیمانی لەم کاتەدا بکەنە دەنك و ئەو جەماوەرەی کە زۆر نارازین بیناجیت بتوانن بەدیلیکی ئەم هەلویستەی ئیستایان بدۆزنەوە جونکە خۆبیشاندانیش بوبەزیر تەب و تۆز و غوباری هیزە ئەمنییەکانەوە لەم نیوەندەدا بارتی دەیتوانی یاریەکی زیرانە بکات و جەماوەر بۆهۆی رابکیشتیەوو بەلام ئەوەی دەیبینین وانیە و بیجەوانەکەیەتی بارتی لەم بارکرزیەدا وەك بیویست مامەلە ناکات بۆ نمونە لەکاتیکدا حزبەکان لەبیناو جەماوەر برۆزە یاسای بودجە بەسند دەکەن کە ئەمەش

سەرەتایەك بۆ ئەوەی جەماوەر هیور ببیتەوە بارتی کۆبونەوەی جیهیشت و دژ بە سیاسەتی نەمانی باشەکەوت وەستا و جەماوەری بەست و هەلجو ئەوەندەی تر قەوارەی نارەزایی فراوانتر دەکەن. لایەنیکی تر کە زۆر کرنکە باسی بکەین ئەوەیە کە جومکەی حزب بشتیوانیە بارتی لەم بوارەشدا بەرەو دواوە هاتوە نەك بەرەو بیش بروات بشتیوانی بارتی لەناوجەی سنورەکەشی بەجۆریکی بەرجاو بۆ دواوە کەراوەتەوە کە لەئاستی بەراورددا نییە. بۆ ئەمەش دەتوانین خەلکی هەولیر بخەینە بەرباس، ئەوەتا بەهۆی توندوتیزی هیزەکانەوە خەریکن لەژیر ئاگری هەلجون دەکولین و سنوری بیدەسەلاتی دەشکینن. تەنانەت بارتی خوازانیش هەلدەگەرینەوە و بۆناو حزبەکانی گۆران و یەکیتی دەجن ئەمەش بەژمارەکانیانەوە دیارە کەجاران جەماوەرەکەی لەبەر گەورەیی سنوری بارتیخوازان ئالاو رەمزی بارتی ئاسمانەکانی دابۆشیبو، کەجی ئیستا گوێت لەهیج کەسیك نابی کە بشتگیری بارتی بکات، هۆکاری ئەمەش دێگەریتەوە بۆفرە ریگا جەوتەکانی بارتی کە گرتویانەتە بەر، لەکاتیکدا دەیتوانی قەرەبوی هەلەکانی بکاتەوە، بەلام چونکە جاوی تەماحکاری کویری کردون نەچوە ژیر رکیف و بەیوەندی لێگەل حزبەکانی تردا نەبو. لەوەشدا لایەنەکانی تر توانیان بی بەشداری بارتی

بەبیوە بوەستن و دژ بەو قەوارەیە بن کە پارتی سازی کردوە جگە لەوە رازی بونی زۆر لایەنەکان لەبەرلەمانی عیراق شکستیکی مەعنەوی بو بۆ بارتی. لەسەر ئاستی راکەیاندنیش وتە و بلاوکراوەکانیان کەم کردوە و لەمیدیا و کەنالەکان وتەیەکیان نیە بۆ وتن جکە لەوەی بەشیوەی ناراشکاوی جەند وتەیەکی دوبارە دەلینەوە. کە حکومەتی ناوەند بیەوی شیرازەی کوردستات تیکبدات و دواتر جەخت لەوە دەکاتەوە کە کوردستان یەککرتوە و بارتی جالاکیەکانی لە سلیماتی نەماوە و نەیتوانیوە تەنانەت لایەنکرە رەنجاوەکانیشی ئاشت بکاتەوە بگرە تادیت ریزەی رەنجاندنی جەماوەر لەو حزبە لەو شارەدا زیاتر دەبی بەکشتی بارتی ن□یتوانیوە وەك بیویست جموجۆل و راستکۆیی خۆی بەئاراستەی کۆکردنەوەی جەماوەر ریکبخات. کەر بەمجۆرە بروات هاوکیشەکە بەمجۆرە دەبی کۆران و یەکیتی ئینجا یەککرتو و کۆمەل کەر بارتی نەتوانی بیگەی خۆی توندوتۆلتر بکاتەوە پیدەجی لەوەش زیاتر توشی شکست و رسوایی بێت، بەلام لەم نیوەندەدا گۆران گرەوی خۆی دەباتەوە و پیدەجی سنوری فراوانتر وریزەیەکی بەرجاو زیاتر دەبی.